

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา :ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

โดย

นายโสภณ สุขสำอางค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา :ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

โดย
นายโสภณ สุขคำอ่างค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**GUIDELINE FOR RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT :
A CASE STUDY OF WAT KLANG KHU WIANG FLOATING MARKET ,
SUMPATUAN SUBDISTRICT ,NAKHON CHAI SI DISTRICT,
NAKHONPATHOM PROVINCE**

By

Sopon Suksam-arng

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Program of Entrepreneurship

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา :ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ” เสนอโดย นายโสภณ สุขสำอางค์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.สุวรรณยา ชรรวมอภิพล

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุทิสรา กลุ่มบุตร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุวรรณยา ชรรวมอภิพล)

...../...../.....

51602367 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : ทรัพยากรการท่องเที่ยว/ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

โสภณ สุขสำอางค์ : แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. อาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล. 135 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
และวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่ง
ท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ
วัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ดำเนินการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว
ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จำนวน 384 คน และการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ผู้จัดการ
ตลาดน้ำ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณ
โดยรอบวัดกลางคูเวียง และผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เกี่ยวกับการ
ดำเนินกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคู
เวียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านโบราณสถานและ
โบราณวัตถุที่สะท้อนถึงความงดงามเก่าแก่และมีชื่อเสียง รวมถึงบรรยากาศที่สงบร่มเย็น ส่วนด้าน
ที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจรองลงมาคือ กิจกรรมเชิงศาสนา โดยเฉพาะการบริการเครื่อง
ไทยทาน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งบริการ โดยเฉพาะการเข้าถึงและการบริการ
ร้านอาหารเป็นด้านที่ควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

ผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ
วัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อ
การส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้เกิดความยั่งยืน

สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

51602367 : MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORD : TOURISM RESOURCE/RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM

SOPON SUKSAM-ARNG : GUIDELINE FOR RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF WAT KLANG KHU WIANG FLOATING MARKET , SUMPATUAN SUBDISTRICT , NAKHON CHAI SI DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE. THESIS ADVISOR : SAWANYA THAMMA-APIPON, Ph.D. 135 pp.

The objectives of this study were to study the status of religious and cultural resource in Watklanghuwiang floating market area, to study the tourists' satisfaction to tourism destination--Watklanghuwiang floating market, and to study the tourism development guidelines for Watklanghuwiang floating Market.

The research proceeding was performed by the questionnaire of 384 Thai tourists' satisfaction to tourism destination—Watklanghuwiang floating market and the interview with the abbot, the committee of Watklanghuwiang, the floating market manager, the Sumpatuan sub-district administrative organization's officer, the leaders of community, the people living near Watklanghuwiang, and the entrepreneurs in Watklanghuwiang floating market about the operation of the tourism activities in Watklanghuwiang floating market.

The results of the study revealed that the tourists were generally satisfied in the tourist attractions of Watklanghuwiang floating market. The highest average score was the ancient monument that reflect beauty, antiquity, and renown including the peaceful atmosphere. The following satisfaction of the tourists was the religious activities, especially offering given as alms. The facilities and services, particularly access and restaurant service, should be urgently improved.

From the result, it will be the guidelines for religious and cultural tourism development of Watklanghuwiang floating market Sumpatuan subdistrict, Nakhonchaisi district, Nakhonpathom province to promote the sustainable tourism.

Program of Entrepreneurship Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.วิโรจน์ เกษภูถักกษณ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.สุทิสรา กลุ่มบุตร และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สวรรษา ธรรมอภิพล ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และแนวทางในการทำวิจัย ตลอดจนตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนมีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำคณะที่ช่วยประสานงานจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

กราบขอบพระคุณท่านพระครูโสภณสาธุการ เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง และขอขอบคุณคณะกรรมการวัดกลางคูเวียง นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล รองนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล ในฐานะผู้จัดการตลาดน้ำ ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 รวมทั้งชาวบ้าน ใน ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งสำหรับการเก็บข้อมูล ทำให้การวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูสั่งสอน ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การสนับสนุนในทุกด้าน และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาการประกอบรุ่น 1 ที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญตาราง	ฉ
	สารบัญภาพ	ญ
	บทที่	
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
	ขอบเขตของการศึกษา.....	3
	ขั้นตอนของการศึกษา.....	5
	คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	9
	แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ	17
	แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	21
	การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม	24
	แนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	31
	บริบทพื้นที่ที่ศึกษา.....	38
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
3	วิธีดำเนินการศึกษา.....	45
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	46
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	47
	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	50

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง	53
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง	75
ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง	88
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
สรุปผลการศึกษา	98
การอภิปรายผลการศึกษา	105
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	113
บรรณานุกรม.....	115
ภาคผนวก.....	120
ภาคผนวก ก แบบนำสัมภาษณ์สำหรับเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดและ ผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง	121
ภาคผนวก ข แบบนำสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน	123
ภาคผนวก ค แบบนำสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ...	125
ภาคผนวก ง แบบนำสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำ วัดกลางคูเวียง	127
ภาคผนวก จ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง.....	129
ประวัติผู้วิจัย.....	135

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ช่วงระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย	5
2	จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	76
3	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงรายด้าน	80
4	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม	81
5	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง.....	83
6	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถานและโบราณวัตถุ.....	86

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแก้ใหญ่ที่สุด...	55
2	กิจกรรมการให้อาหารปลาบนแพริมน้ำแะการบริการยาสมุนไพรไทย.....	57
3	การบริการนวดแผนไทยและหม้อยาใหญ่	59
4	ตัวอย่างกิจกรรมการทำบุญรูปแบบต่างๆในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง.....	62
5	วัดอุโมงค์เครื่องรางของขลังและการบริการเครื่องสักการบูชา	63
6	ร้านค้าบนแพ บนบก และการบริการเครื่องดื่มสมุนไพรของวัด.....	65
7	สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ห้องน้ำห้องสุขา และ ลักษณะถนนที่ใช้ในการเดินทาง	69
8	โบสถ์ วิหารต่างๆ หลวงพ่อครูบุญชูโต และรูปเคารพเหล่าพระบูรพาจารย์	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (หลังปี ค.ศ. 1945) หรือตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา หรือประมาณ 50 กว่าปีมานี้เอง นับเป็นยุคการท่องเที่ยวที่เจริญก้าวหน้ามากที่สุดและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นกิจกรรมของชนทุกชั้นในโลกอีกทั้งกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก (World Travel and Tourism Council : 1991 อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548 : 5-7) ประเทศไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมานานกว่า 40 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ จึงมีการวางแผนนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศขึ้นมา (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ 2549 : 18) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีการสำรวจทรัพยากรของประเทศที่จะสามารถนำมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติกันมากมาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีโครงการเปิดมุมมองใหม่ทางการท่องเที่ยว หลากหลายรูปแบบ และหลายแหล่ง จนทำให้วงการทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโต คึกคัก มีผู้คนมากมายหันมาให้ความสนใจที่จะเข้ามาสู่วงการธุรกิจการท่องเที่ยว (ลักขมณั บุญเรือง 2547 : 25)

การท่องเที่ยวแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งจำเป็นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิต แต่ก็เป็นเรื่องของการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นนันทนาการ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในการเสริมคุณภาพชีวิต เพราะการท่องเที่ยวถือเป็นการผ่อนคลายความเครียด พร้อม ๆ กับได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ได้เห็นความสวยงาม ได้สัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากที่เคยได้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นด้วย สำหรับประเทศไทยเรานั้นถือได้ว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปสัมผัส ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) เช่น แม่น้ำ ภูเขา น้ำตก ทะเล เกาะต่างๆ เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น

ศิลปวัฒนธรรม (Cultural Resource) ที่มีคุณค่าทางโบราณคดีและศิลปะ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด ปราสาท พระราชวัง เป็นต้น ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ จากนโยบายในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) โดยกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ที่พัก สาธารณสุขพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การเสนอ วัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ จากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของไทยได้ พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม และมีความ ยั่งยืน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2549)

ด้วยลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป จากการท่องเที่ยวแบบโมเดิร์น (Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณมาสู่การท่องเที่ยวแบบโพสต์โมเดิร์น (Post-Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสดี เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ (เทิดชาย ช่วยบำรุง : 3) และมีศาสนา พุทธเป็นศาสนาประจำชาติพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและได้ศึกษา การนำศาสนาและ วัฒนธรรมของไทยมาใช้เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรม แหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม การละเล่น พื้นบ้าน นาฏศิลป์ เทศกาลงานประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น ศาสนาพุทธและ วัฒนธรรมของไทยเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นไทยจึงถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นการเดินทางไปยังศาสนสถาน เพื่อการแสวงบุญหรือปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา รวมถึงการเยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์

ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีและมีเรือนแพอยู่ในแม่น้ำ ซึ่งอยู่ใน ความดูแลของวัดกลางคูเวียง (โดยมีพระครูโสภณ สาธุการ พระนักพัฒนาเป็นเจ้าอาวาสองค์ ปัจจุบัน) ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2542 มีรูปแบบการค้าขาย แบบไทย คือ ความอบอุ่นและความมีน้ำใจให้แก่กันทั้งต่อผู้ค้าขายด้วยกันและต่อนักท่องเที่ยว ผู้ค้าขายในตลาดน้ำแห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนโดยรอบวัดกลางคูเวียง ในช่วง 2-3 ปีแรกตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ให้ความสนใจเดินทาง มาท่องเที่ยวพักผ่อนและซื้อหาสินค้า หลังจากนั้นการค้าขายภายในตลาดน้ำแห่งนี้ก็เริ่มซบเซา จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มลดลง ผู้ค้าขายเหลือเพียงไม่กี่รายและเป็นผู้ค้าที่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่น

รอบบริเวณวัดกลางคูเวียงเท่านั้น จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2553 วัดกลางคูเวียงและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมได้ร่วมกันส่งเสริมตลาดน้ำแห่งนี้ให้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง โดยการใช้รูปแบบท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา: ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบล สัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และ นำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีเนื้อหาในการศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง 3 ด้าน คือ

1.1.1 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การทำบุญปิดทองไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ้าแก้วที่ใหญ่ที่สุด การเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี กิจกรรมการให้อาหารปลาบนแพริมฝั่งแม่น้ำ หม้อยาใหญ่ การนวดแผนไทย และการบริการยาสมุนไพรไทย

1.1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนในจุด

อันตราย ลานจอดรถ ห้องน้ำห้องสุขา ระบบการสื่อสารสาธารณะ การบริการนักท่องเที่ยว ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง และรถสาธารณะที่เข้าถึง

1.1.3 ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุภายในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหารประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังเก่าและหลังใหม่ ศาลาการเปรียญ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชรโต และรูปปั้นพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ ได้แก่ หลวงปู่ทวดแห่งวัดช้างให้ หลวงปู่บุญ และหลวงปู่เพิ่มแห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

1.2 การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงใน 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจในสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุภายในวัด

1.3 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 384 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

2.2.1 เจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัดของวัดกลางคูเวียง และผู้จัดการตลาดน้ำ จำนวน 4 คน

2.2.2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลสัมปทวน จำนวน 3 คน

2.2.3 ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณโดยรอบวัดกลางคูเวียง จำนวน 20 คน

2.2.4 ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จำนวน 11 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 13 เดือน โดยมีช่วงระยะเวลาของการดำเนินงานเป็นไปตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ช่วงระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย

ระยะเวลา การดำเนินงาน	ปี 2554												ปี 2555
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1. ศึกษา เอกสาร งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง													
2. นำเสนอ โครงร่าง วิทยานิพนธ์													
3. สร้างและ พัฒนา เครื่องมือ													
4. จัดเก็บและ รวบรวม ข้อมูล													
5. วิเคราะห์ ข้อมูล													
6. สรุป อภิปรายผล													

ขั้นตอนของการศึกษา

1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำราบทความวิชาการ หนังสือจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดและระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนด ขั้นตอนและกรอบแนวคิดในการศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการสอบถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

4. การสรุปผลการศึกษา

5. การเสนอแนะ

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

สถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สภาพในปัจจุบันของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่ถูกนำมาใช้ในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การทำบุญปิดทองไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแก่ที่ใหญ่ที่สุด การเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียกรับบริจาค ปัจจัยในการทำบุญ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี กิจกรรมการให้อาหารปลาบนแพริมฝั่งแม่น้ำ หมอฮยาใหญ่ การนวดแผนไทย การบริการยาสมุนไพรไทย

2. สิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง ได้แก่ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนในจุดอันตราย ลานจอดรถ ห้องน้ำ และห้องสุขา ระบบการสื่อสารสาธารณะ การบริการนักท่องเที่ยว ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง และรถสาธารณะที่เข้าถึง

3. สิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ โบสถ์ วิหารพระประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชรชูโตหลังเก่าและหลังใหม่ ศาลาการเปรียญ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชรชูโต และรูปปั้นพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ ได้แก่ หลวงปู่ทวดแห่งวัดช้างไห้ หลวงปู่บุญและหลวงปู่เพิ่มแห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ที่ดีที่แสดงออกมาจากภายในจิตใจของนักท่องเที่ยว เมื่อได้รับสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวัง โดยไม่มีความสิ้นสุดและเปลี่ยนแปลงได้ โดยในงานวิจัยนี้ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ความพึงพอใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
2. ความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง
3. ความพึงพอใจในสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดนโยบายหรือแผนการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้กับตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง และด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆภายในวัดที่ดึงดูดความสนใจและความเลื่อมใสของนักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญ ให้เดินทางมาเยี่ยมชมหรือปฏิบัติศาสนกิจ เช่น

โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป วัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง พิธีกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม การฟังเทศน์ เป็นต้น โดยในงานวิจัยนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง คือ ด้านสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญสำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนา ด้านสิ่งที่เป็นรูปเคารพและวัตถุมงคล ได้แก่ พระพุทธรูป วัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง รูปเหมือนเกจิอาจารย์ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การปิดทองไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด และการปิดทองเบี้ยแก้ที่ใหญ่ที่สุด การเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมซึ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้ อันได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ การละเล่น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่นบ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น โดยในงานวิจัยนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การนวดแผนโบราณ การบริการยาสมุนไพรไทย การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี และการให้อาหารปลาบนแพริมแม่น้ำ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางไปยังศาสนสถานเพื่อการแสวงบุญหรือปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งได้เยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ อีกทั้งเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

กิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การทำบุญ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด การปิดทองเบี้ยแก้ที่ใหญ่ที่สุด การให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำ การนวดแผนโบราณ การบริการยาสมุนไพรไทย การชมหม้อยาใหญ่ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี

ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง หมายถึง ตลาดริมแม่น้ำนครชัยศรีซึ่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร อาหาร สินค้าจากกลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีในพื้นที่ ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรีและในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งอยู่ในพื้นที่และความดูแลของวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลลัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อการปรับปรุงและการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลลัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ใน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งปลูกสร้างและโบราณสถาน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

3. ผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา: ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลลัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้เกิดความยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ เอกสาร ตำรา งานวิจัยและระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
5. แนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. บริบทพื้นที่ที่ศึกษา
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยมีผู้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543:19) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจหรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม จนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548:5-6) ได้อ้างอิงการสหประชาชาติไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ

1. เป็นการเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อรับสินจ้าง โดยการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปในระยะใกล้หรือไกลก็ได้
2. มีจุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาหนึ่งและต้องเดินทางกลับที่อยู่อีกครั้ง
3. มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

วิมล จิโรจน์พัทธ์และคณะ (2548:47) กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่า หมายถึงผู้คนหรือประชาชนได้ไปเยี่ยมชมยังสถานที่หนึ่ง เพื่อการเที่ยวชมเมือง เยี่ยมญาติและเพื่อน พักผ่อนวันหยุดทั้งระยะสั้นและระยะยาว และอาจรวมถึง การประชุมธุรกิจ หรือเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ทางธุรกิจ ตลอดจนการเดินทางไปศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือไปทำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ด้วย โดยการใช้การคมนาคมขนส่งได้ทุกรูปแบบ

วรรณ วลัยวานิช (2539:7) กล่าวว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง การที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และตลอดระยะเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพแปลก ๆ หรือเดินซื้อสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

จากความหมายข้างต้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางด้วยความพึงพอใจของคนจากสถานที่ที่อยู่อาศัยถาวร ไปยังสถานที่อื่นในระยะเวลาหนึ่งเพื่อการพักผ่อน การเยี่ยมชม ความบันเทิง ความรู้ และกิจกรรมทางธุรกิจโดยไม่ก่อรายได้

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลายประเภท เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้ (สถาบันดำรงราชานุภาพ 2543:1-2)

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ
 - 1.1 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ
 - 1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
 - 1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
 - 1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้

- 1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต
2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ
 - 2.1 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
 - 2.2 ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่คนในท้องถิ่น
 - 2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
 - 2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
 - 2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
 - 2.6 ช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าระลึกจำหน่าย
 - 2.7 ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

ประเภทของการท่องเที่ยว

การแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเป็นการแบ่งตามจุดหมายปลายทาง เป้าหมายและลักษณะการท่องเที่ยว ประเภทของการท่องเที่ยวแบ่งได้ 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548:15-17)

1. การแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง ได้แก่ การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวในประเทศ
2. การแบ่งตามวัตถุประสงค์ ได้แก่
 - 2.1 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิตประจำวัน เพื่อการพักผ่อนและหาประสบการณ์แปลกใหม่
 - 2.2 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อติดต่อธุรกิจหรือประชุมโดยมีเวลาส่วนหนึ่ง เพื่อการออกไปท่องเที่ยวพักผ่อน
 - 2.3 การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ แบ่งย่อยได้ 4 แบบคือ
 - 2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการชื่นชมหรือการศึกษาธรรมชาติ เพื่อการพักผ่อนและความสนุกสนาน
 - 2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) มีจุดหมายเพื่อการเรียนรู้ ความภาคภูมิใจในเรื่องวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นที่เกี่ยวข้องกับความป็นอยู่ของคนในสังคม

2.3.3 การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน บันเทิงใจและออกกำลังกายเพื่อการพักผ่อน โดยบริการที่เหมาะสม

2.3.4 การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและประชุมสัมมนา (Business and Convention Tourism) เป็นผลพลอยได้จากการเดินทางติดต่อธุรกิจและประชุมสัมมนาที่อาจรวมการศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษาอยู่ด้วย หรือใช้เวลาวางจากการติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนาออกไปทัศนศึกษาหรือดูงานเอง

3. การแบ่งตามลักษณะการเดินทาง ได้แก่

3.1 การท่องเที่ยวแบบกลุ่มเหมาจ่าย (Group Inclusive Tourism-GIT หรือ All Inclusive Tourism-AIT) เป็นการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ ที่ธุรกิจนำเที่ยวขายรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package Tour) และจัดหาที่พัก ยานพาหนะ อาหารและการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

3.2 การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Foreign Individual Tourism-FIT) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่จัดการทุกอย่างด้วยตนเอง หรือใช้บริการบางอย่างจากธุรกิจนำเที่ยว

4. การแบ่งตามการตลาด แบ่งย่อยเป็น 2 แบบคือ

4.1 การท่องเที่ยวตลาดหรูหร่า (Elite Market Tourism) เป็นการท่องเที่ยวมุ่งเน้นความหรูหราและอัตราค่าบริการที่สูง

4.2 การท่องเที่ยวตลาดมวลชน (Mass Market Tourism) เป็นการบริการท่องเที่ยวแบบพื้น ๆ ราคาถูกแก่นักท่องเที่ยวปริมาณมากที่มีรายได้ไม่สูงนัก

5. การแบ่งตามการจัดการ แบ่งย่อยเป็น 2 แบบคือ

5.1 การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) โดยเน้นความพึงพอใจและปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5.2 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการจัดการที่ดีเยี่ยม ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวมีคุณภาพและมีผลกำไรที่เป็นธรรม อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และมีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด สามารถแบ่งย่อยได้อีก 2 รูปแบบคือ

5.2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนานและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการ

ท่องเที่ยวที่ดีและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

5.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม หรืองานประเพณีที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อสร้างความเพลิดเพลิน ศึกษาและเข้าใจความเชื่อ สภาพสังคมวัฒนธรรม ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมให้ยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบทการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง เป็นต้น

จากประเภทของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดอยู่ในการท่องเที่ยวที่เป็นความสนใจเป็นพิเศษของนักท่องเที่ยวและเป็นการท่องเที่ยวที่ควรดำรงรักษาให้มีความยั่งยืนสำหรับความหมายและสาระของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้มีนักวิชาการให้คำนิยามไว้ดังนี้

ด้อย ชุมสาย (2527 : 60) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มุมมนุษยวิทยา และสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะแขนงต่างๆ ในหอศิลปะ เพื่อนมัสการศูนย์ศาสตร์ที่สำคัญ เพื่อร่วมทำกิจกรรมในงานเทศกาล งานฉลอง และเพื่อการแสดงศิลปะสำคัญ

ไรซิงเกอร์ Reisinger (1999 : 24-28) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจเป็นพิเศษในการสืบค้นและหาประสบการณ์การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ๆ ในเรื่องความงาม สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

Gail Dexter Lord (1999) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเยี่ยมชมจากคนภายนอกชุมชนที่ได้รับแรงกระตุ้นให้เกิดความสนใจในบางเรื่องหรือทั้งหมดเกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์ ด้านศิลปะ ด้านวิทยาศาสตร์ หรือเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือมรดกตกทอดผ่านการนำเสนอจากระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับกลุ่มหรือสถาบัน

Wisconsin Heritage Tourism Program (1999) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า แบบแผนการเดินทางเพื่อรับประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อเรียนรู้มรดกของชุมชนด้วยความเพลิดเพลินและเพื่อการศึกษา

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่นใดเพื่อการเยี่ยมชมสัมผัส และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543:2-5) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน คือ

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภทคือ

1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor) หมายถึงบุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย

1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึงนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

1.3 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึงนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้ง โดยมิได้ค้างคืน

1.4 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึงบุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พำนักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช้เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา

1.5 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึงนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

1.6 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) หมายถึงนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2. การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว นั้น จะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธีคือ

2.1 การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึงการสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร

หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

3. การขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ซึ่งการขนส่งหมายถึงการจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่าง ๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ และกลับสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

3.1 การขนส่งทางรถยนต์

3.2 การขนส่งทางรถไฟ

3.3 การขนส่งทางเรือ

3.4 การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึงสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทคือ

4.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูดใจและมีความสวยงามที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ แม่น้ำ ป่าไม้ ชายหาด เป็นต้น

4.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนา เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และโบราณคดี เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด พระพุทธรูป กำแพงเมือง เครื่องปั้นดินเผาโบราณ ศิลจารึก เป็นต้น

4.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าต่างๆ การแต่งกาย ศิลปะการแสดง ภาษาพื้นเมือง เป็นต้น กิจกรรมร่วมสมัย เช่น การพายเรือ ล่องแก่ง ขี่จักรยาน ปีนเขา เป็นต้น

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 2 อย่างคือ

5.1.1 การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทาง การต่อวีซ่า เป็นต้น

5.1.2 การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภทคือ

5.1.2.1 บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว

5.1.2.2 บริการที่พักแรม

5.1.2.3 บริการอาหารและบันเทิง

5.1.2.4 บริการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์

5.1.2.5 บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีการท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่างคือ

5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย เช่นการสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสาธารณสุข เป็นต้น

5.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สินและการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริม หรือสนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว เช่นการบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบริการเสริมความงาม และการรักษาพยาบาล เป็นต้น

นอกจากนี้ ฐิติทธิ ฐูชาติ (2542) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการที่จะทำให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากสถานที่และเหตุการณ์ โดยสถานที่เป็นสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น ส่วนเหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเท่านั้น
2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร และระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย ปลอดภัย และรวดเร็ว
3. การเข้าถึง (Accessibility) นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ต้องมีระบบขนส่ง เช่น ถนนหรือเส้นทาง พาหนะ เป็นต้น เพื่อนำนักท่องเที่ยวและปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทาง

2. แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นเรื่องของทัศนคติ ความรู้สึก ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของทุกธุรกิจ

ความหมายของความพึงพอใจ

สิริอร วิชาวุธและคณะ (2547:124) ได้อธิบายไว้ว่า ความพึงพอใจ เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ เกิดจากประสบการณ์ ค่านิยมและพื้นฐานของการรับรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับความพึงพอใจเป็นเครื่องสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกิจกรรม และเกิดมีได้เมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้น

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2547 : 141) ให้ความหมายความพึงพอใจไว้ว่า อารมณ์แห่งความสุขและความรู้สึกคุ้มค่าที่ได้ใช้บริการทำให้เกิดความต้องการใช้ซ้ำและจิตใจในบริการนั้นนานเท่าที่ซึ่งมีความพอใจอยู่

กฤษณาลี รื่นรมย์ และคณะ (2548 : 98) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกถึงความยินดีจากการใช้หรือบริโภคสินค้า โดยคุณค่าที่ได้รับอาจเท่ากับหรือสูงกว่าความคาดหวัง

สิริผกา ทองจันทร์มูล (2551 : 8) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกที่ดี มีทัศนคติในด้านบวก และมีความพึงพอใจ เมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการหรือคาดหวัง โดยสังเกตจากการ แสดงออก สายตา และคำพูด

กมลพร อัสวมงคลสว่าง (2552 : 17) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่า เป็นเรื่องของความรู้สึก ของบุคคลที่ไม่มีวันสิ้นสุด เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม จึงต้องมีการ ตรวจสอบการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของบุคคลเพื่อความสำเร็จขององค์กรตามที่ได้ ตั้งเป้าหมายไว้

ภาวิดา จินะวัฒน์ (2548 : 9) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่า เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึกที่ดี และเป็นไปในทางบวก เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่เกิดจากจิตใจของบุคคล เมื่อได้รับสิ่งที่ ต้องการ

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์ที่ดี ที่แสดงออกมาจากภายในจิตใจของบุคคล เมื่อได้รับสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวัง โดยไม่มีความ สิ้นสุดและเปลี่ยนแปลงได้

ลักษณะของความพึงพอใจในการบริการ

ความพึงพอใจในการบริการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานบริการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะทั่วไปดังนี้ (อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ 2550 : 178-179)

1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยใช้ประสบการณ์ที่ได้รับด้วยตนเอง
2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริง โดยบุคคลย่อมมีข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น จากประสบการณ์ส่วนตัว คำบอกเล่า การเรียนรู้ เป็นต้น จึงทำให้เกิดความคาดหวังและมีอิทธิพลต่อเกณฑ์ในการประเมินในสิ่งที่ได้รับจริง
3. ความพึงพอใจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ (อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ 2550 : 181-182)

1. ผลិតภัณฑ์บริการ ผลิตภัณฑ์จะต้องมีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ
2. ราคาค่าบริการ ผู้รับบริการจะรู้สึกพึงพอใจก็ต่อเมื่อคุณภาพสอดคล้องกับราคาค่าบริการ
3. สถานที่บริการ ต้องเข้าถึงสะดวก กว้างขวางเพียงพอ สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการได้อย่างเพียงพอ เช่น การมีสถานที่จอดรถ เป็นต้น

4. การส่งเสริมแนะนำบริการ ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนในทางบวกผ่านสื่อต่างๆ
5. ผู้ให้บริการ ควรกำหนดรูปแบบและจัดการการบริการที่ต้องคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้า ใส่ใจและสนใจในความต้องการของลูกค้า
6. สภาพแวดล้อมของการบริการ สถานที่ต้องสวยงาม สะอาด จัดแบ่งพื้นที่อย่างเหมาะสม เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของกิจการ
7. กระบวนการบริการ ต้องคล่องตัว มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ผู้วิจัยได้กำหนดโดยศึกษาใน 3 ด้านคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและเบี้ยแก้ใหญ่ที่สุดในโลก ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การถวายสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ การซื้อที่ดิน การดักบาตรสวดงค์ เป็นต้น การจัดบริการเครื่องไทยทาน การแจกหรือให้เช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง ความเหมาะสมในการเรียกรับการบริจาค การจัดการแสดงต่างๆ เช่น การประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่ง การแข่งขันกีฬาชกมวยไทย เป็นต้น การบริการยาสมุนไพร การนวดแผนโบราณ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ตลาดน้ำ กิจกรรมการให้อาหารปลาในแม่น้ำและการให้อาหารเต่าในบ่อเลี้ยง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ห้องสุขา ที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว วิทยากรบรรยายหรือให้ข้อมูลภายในวัด สถานที่จอดรถ ป้ายแนะนำจุดต่างๆภายในวัด ความสะดวกในการเดินทาง และด้านสิ่งปลูกสร้างและโบราณสถาน ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญสำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนา ภาพจิตรกรรม รูปเคารพบูชาและวัตถุมงคล ได้แก่ พระพุทธรูป วัตถุมงคล รูปเหมือนเกจิอาจารย์ และเครื่องรางของขลัง โดยสอบถามในเรื่องความงดงาม ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความเก่าแก่ ความมีชื่อเสียง ความสะอาด บรรยากาศความร่มรื่น และความปลอดภัย

ปัจจัยที่มุ่งใจให้เดินทางท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะต้องมีเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความ ต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งได้ 8 ประการดังนี้

1. ความต้องการการผจญภัย กิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย เช่น การล่องแพ ปีนเขา การดำน้ำ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัย

2. ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง เนื่องจากความจำเจในชีวิตทำให้คนเราต้องการหาสิ่งแปลกใหม่ที่ต่างจากชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความอยากรู้อยากเห็น

3. ความต้องการคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการกำไรชีวิตจากการท่องเที่ยว เมื่อเดินทางท่องเที่ยวจึงต้องการความคุ้มค่า ความสนุกสนาน และความประทับใจในการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ในแต่ละครั้ง

4. ความต้องการค้นคว้าทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใด ทำให้เกิดความรู้ความประทับใจและความเข้าใจของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างออกไป

5. ความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลก เป็นความอยากรู้อยากเห็นของคนโดยทั่วๆ ไปที่ต้องการเห็นความชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลกที่อาจมีภูมิอากาศหรือภูมิประเทศที่แตกต่างจากที่ตนเองอยู่

6. ความต้องการในการยอมรับของสังคม มนุษย์ต้องการการยอมรับนับถือในสังคม นักท่องเที่ยวจึงเลือกเดินทางท่องเที่ยวไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นยอมรับและเห็นความสำคัญในตัวนักท่องเที่ยว

7. ความต้องการความภาคภูมิใจ การได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ในกลุ่มคนรู้จักไม่เคยได้ไปท่องเที่ยวเป็นคนแรก จะสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและอาจให้คำแนะนำแก่คนรู้จักที่ต้องการไปท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นบ้าง

8. ความต้องการยกฐานะและเกียรติภูมิ การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เยี่ยมญาติ ร่วมการประชุม ประกอบศาสนกิจ เป็นต้น ทำให้ผู้ท่องเที่ยวรู้สึกมีเกียรติในสังคม เป็นการยกฐานะเกียรติภูมิให้ตนเอง (บุญเลิศ กิจตั้งวัฒนา : 121-123)

3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรได้รับรู้ รับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น

ความหมายและแนวคิดของการมีส่วนร่วม

G. Parry (อ้างถึงใน ชนชนธ์ ศรีสวัสดิ์ 2552: 25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังเสนอแนวความคิดที่สามารถวัดการมีส่วนร่วมโดยอาศัยมิติ 3 มิติ คือ

1. วิธีการมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมด้านต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมได้ลงมือกระทำไป เช่น การปฏิบัติงานให้เป็นตามโครงการ การออกเสียงเลือกตั้ง การวิ่งเต้น เป็นต้น

2. ความถี่ในการมีส่วนร่วม เป็นการตอบคำถามถึงใครเข้าไปมีส่วนร่วมบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม เป็นการหาคำตอบของคำถาม 2 ประการขึ้นไป ได้แก่ ผลที่ได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วม และความจริงจังหรือหลอกหลวงต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นๆ

สัมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (2547 : 113) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เริ่มจากคนเริ่มเกิดปัญหาจึงสนใจร่วมกันในปัญหา อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและรับผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงเห็นคุณค่าในสิ่งที่ลงมือกระทำ การรวมกลุ่มเพื่อจะทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกันถือเป็นการมีส่วนร่วมเชิงเป้าหมาย ส่วนการมีส่วนร่วมสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จ

สำนักมาตรฐานการศึกษาและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2545 : 113) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกชั้นตอนได้เข้าร่วมกันอย่างเข้มแข็งและร่วมปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

Guy Gran (อ้างถึงในจามะรี เชียงทอง 2549: 152) ได้เรียกร้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่าควรต้องให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ คือ

1. กระบวนการในการสร้างความตื่นตัวในหมู่ประชาชน (Conscientization) เพื่อสร้างประชาชนที่มีความรู้และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. กำจัดอุปสรรคทุกประการที่ขัดขวางการมีส่วนร่วม

3. จัดระบบชุมชนใหม่เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดกิจกรรมของชุมชนซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเอง

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน ดังนี้ (สำนักมาตรฐานการศึกษาและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา 2545 : 115)

1. ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ทำให้รู้จักวิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชน
 2. แสดงถึงความจริงใจของภาครัฐในการสนับสนุนประชาชนให้มีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดแนวทางชีวิตของตนเอง
 3. ทำให้มองเห็นปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงและตรงประเด็นของท้องถิ่น
 4. เป็นการตกลงร่วมกันเพื่อสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจ
 5. ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคล เนื่องจากมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นร่วมกัน
- ในกระบวนการของการมีส่วนร่วม
6. สร้างพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น
 7. ชุมชนภูมิใจเพราะได้เป็นเจ้าของผลงาน

ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยว

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 3-50 – 3-52) ได้กล่าวถึงชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ มี 2 ประการ คือ
 - 1.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่
 - 1.1.1 เกิดการสร้างงาน คนในชุมชนมีงานทำ
 - 1.1.2 การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการท่องเที่ยว
 - 1.1.3 เกิดระบบตลาด ทำให้เกิดการจัดซื้อจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว
 - 1.1.4 เกิดการผลิตวัตถุดิบของท้องถิ่นเพื่อป้อนระบบตลาด
 - 1.1.5 สร้างแหล่งรายได้ใหม่ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
 - 1.1.6 เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนในชุมชน

1.2 ด้านสังคม ได้แก่

- 1.2.1 มีการพัฒนาในทางสร้างสรรค์
- 1.2.2 การติดต่อทางสังคมเป็นรูปแบบมากขึ้น
- 1.2.3 เกิดสัญญาทางสังคมจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำงาน
- 1.2.4 ได้รับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น
- 1.2.5 กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนสนใจพัฒนาการศึกษาของตนเองและครอบครัว
- 1.2.6 การสาธารณสุขได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น
- 1.2.7 มีการเอาใจใส่ต่อการบริการทางสังคมมากขึ้น

2. ผลกระทบทางลบที่ชุมชนได้รับ

ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ เมื่อนักท่องเที่ยวมีมากและมีการจัดการในชุมชนที่ไม่ดี ขนาดชุมชนอาจเติบโตมากเกินไป โครงสร้างการบริหารภายในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงได้ และผลกระทบจากการถูกกลืนจากวัฒนธรรมและวิถีชีวิตภายนอก

จากที่ได้กล่าวมา การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของกลุ่มคนที่ร่วมมือร่วมใจกันกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อต้องการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อการพัฒนา และนำมาซึ่งผลประโยชน์ในเชิงบวกร่วมกันของผู้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเรื่องของการท่องเที่ยวต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายฝ่าย เช่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ และนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะชุมชนในท้องถิ่น หากดำเนินการเพียงไม่กี่ฝ่ายก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ต้องมีการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ในการแสวงหารายได้และสนองอารมณ์นักท่องเที่ยว อีกทั้งต้องรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเสนอแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ศาสนาและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวพัน เนื่องด้วยศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมบางส่วนมีที่มาจากศาสนา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยและมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาช้านาน แต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง วัดจึงเป็นแหล่งรวมศิลปะและความรู้ในแขนงต่างๆมากมาย เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ตำรายาสมุนไพรแผนโบราณ เป็นต้น บทบาทของวัดที่สำคัญอีกประการในปัจจุบันคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมร่มรื่น สวยงาม และเงียบสงบ ทำให้จิตใจรู้สึกผ่อนคลาย สร้างความนิยมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยววัดกันเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาที่มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไว้ดังนี้

ศุภลักษณ์ อัครางกูร (2551อ้างถึงในวนิชพร จันทรักษา 2552 : 18) ให้คำนิยามไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้จะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ด้วย ผู้ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ มักจะมีความเชื่อในการทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางอย่างได้ลดความนิยมลงไปเนื่องจากจำนวนผู้ที่นับถือศาสนาหรือความเชื่อนั้นลดลง สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนามีได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนานั้นเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังให้ความสนใจเข้าชมความงามหรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบัน ผู้คนนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมาก

ชมรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมจร (2549 : บทนำ,อ้างถึงในอิทธิวัตร ศรีสวัสดิ์ 2550 : 2) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไปยังวัดซึ่งเป็นศาสนสถานสำคัญของพุทธศาสนาเพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธองค์ ด้วยความศรัทธาตั้งมั่นที่จะศึกษาสถานที่และพร้อมที่จะเรียนรู้ถึงสัจธรรมแห่งชีวิตด้วยจิตที่สงบมั่นคง มีความอดทนตั้งใจจริง หากตั้งจิตอยู่ที่การปล่อยวางให้ทุกอย่างเกิดขึ้นและดับไป มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนร่วมเดินทาง มิไม่ตรีจิตต่อกันฉันทกัลยาณมิตรแบ่งปันผลบุญสู่มวลมนุษยชาติการเดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธจึงมีความหมายและอยู่ในใจของพุทธศาสนิกชนอย่างเปี่ยมสุขตลอดเวลา การเดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธควรใช้หลักการสองประการ คือ การศึกษาทุกอย่างอย่างละเอียด รอบคอบ เรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้น คิดแบบโยนิโสมนสิการจะทำให้เรียนรู้ถึงความจริงของชีวิตการปฏิบัติต่อผู้รับและตนเองอย่างมีเมตตา ดังนั้นการเดินทาง

ท่องเที่ยวเชิงพุทธ จึงเป็นการเดินทางที่มีความหมายล้ำค่าตามหลักพุทธศาสนา กล่าวคือ ได้รับความสะอาด ความสว่าง และความสงบสุข

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีผู้กล่าวถึงข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางไปยังวัดต่างๆ เพื่อการทำบุญและปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนาก่อให้เกิดความสงบทางกายและทางใจ อีกทั้งยังช่วยสืบทอดศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดสิ่งที่ดีงามจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของแต่ละชุมชนจึงสมควรแก่การอนุรักษ์ไว้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของไทยซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนใด ก็ควรศึกษาอย่างถ่องแท้และเข้าใจ ชิมชั๊บ และรักษาวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

สองบุญ ปักปิ่นเพชร (2551 : 19) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา และจารีตประเพณี

กรวรรธ สังกกร (2552:46) ได้อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า นอกจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างแล้วยังรวมถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี ของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆอีกด้วย

ชนัญ วงษ์วิภาค (2548:46) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวชมและศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งยังกล่าวอีกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความมีใจเป็นกลาง ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรตระหนักถึงเหตุผลในการปฏิบัติของคนในแต่ละท้องถิ่น และควรระลึกเสมอว่าวัฒนธรรมมีความอ่อนไหวและเปราะบาง ประเพณีบางอย่างไม่ควรนำมาเสนอเพื่อความบันเทิงเพราะจะทำให้เกิดความเสื่อมศรีทาลงไปได้

ทิพวรรณ พุ่มมณี (2550 : 198) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ สัมผัสเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และความแตกต่างทางวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548:283-285) ได้อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึงการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำ ไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้ต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่ด้วยกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้าน การสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่นใดเพื่อการเยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปความหมายรวมของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมว่า หมายถึงการเดินทางไปยังวัดต่างๆเพื่อการทำบุญ ปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา และสืบทอดพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสงบทางกายและทางใจ พร้อมทั้งได้เยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ปัจจุบันศาสนามีส่วนสำคัญในการท่องเที่ยว มีสิ่งดึงดูดความสนใจ ความเพลิดเพลิน ในฐานะทรัพยากรการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม ซึ่งมีผู้กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สิ่งที่น่าสนใจและดึงดูดใจภายในวัดเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ชนกฤต สังข์เฉย (2550:83) ได้กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนาว่า หมายถึงสถานที่ที่สร้างขึ้นในอดีตตามประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สงคราม พระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในอดีต เช่น โบราณสถาน วัด โบสถ์ พระราชวัง อนุสาวรีย์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545:16) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนา หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มี

ความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นตั้งแต่สมัยโบราณ และสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมายังคนรุ่นหลัง โดยอาจแบ่งย่อยได้ 2 ประเภท คือ

1. โบราณสถานและโบราณวัตถุ โบราณสถานเป็นอสังหาริมทรัพย์เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ซึ่งมีอายุ มีลักษณะการก่อสร้างหรือมีหลักฐานที่เป็นประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นๆ ส่วนโบราณวัตถุเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณทั้งที่เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ซากสัตว์ หรือซากพืช เป็นประโยชน์ต่อศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ที่มีอายุ มีลักษณะ หรือมีหลักฐานที่เป็นประวัติของสังหาริมทรัพย์

2. ศาสนสถาน เป็นสถานที่แสดงถึงลัทธิความเชื่อความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อศาสนา รวมถึงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ศาสนสถานมีคุณค่าทางจริยธรรมและวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวศาสนสถานมีเป้าหมายเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนา ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เยี่ยมชมสักการะ หรือเพื่อความสงบทางจิตใจ

พันธทิพา ณ พัทลุง (2550 : 21) ได้กล่าวเสริมอีกว่า สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศให้เดินทางท่องเที่ยว คือ ศาสนสถาน ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะด้านต่างๆ เช่น ด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น

พระธรรมปริยัติเวที (อ๋างในกองพุทธศาสนสถาน 2550 : 28) ได้กล่าวถึง สิ่งดึงดูดใจภายในวัดทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่สร้างความเลื่อมใสและความสนใจแก่นักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนทั่วไปให้เดินทางไปวัดเพื่อท่องเที่ยวและปฏิบัติศาสนกิจว่ามี 4 ประการได้แก่

1. วัดมีพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียง มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เช่น พระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก พระพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น

2. วัดมีสิ่งปลูกสร้างที่มีชื่อเสียง เช่น พระธาตุคอกยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

3. วัดเคยมีพระสงฆ์ประพาศิปฏิบัติชอบ เป็นครูบาอาจารย์กรรมฐาน หรือทรงวิทยาคม เป็นผู้อนุเคราะห์ประชาชน เช่น หลวงพ่อปาน วัดบางนมโค หลวงปู่มั่น วัดสระประทุมวัน หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ เป็นต้น

4. วัดมีเจ้าอาวาสที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการจัดการศึกษาภายในวัด มี มนุษย์สัมพันธ์ดี มีกิตติคุณชื่อเสียงดี

สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร (2550 : 13-19) ได้กล่าวถึงสิ่งที่น่าสนใจเพื่อการท่องเที่ยว ภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ดังนี้ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 1 สร้างเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดโพธาราม ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโปรดเกล้าให้ปฏิสังขรณ์วัดโพธารามขึ้นใหม่และพระราชทานนามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส ในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงแก้สร้อยนามพระอารามเป็น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

สิ่งที่น่าสนใจต่อการท่องเที่ยว ได้แก่

พระอุโบสถ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 พระประธานคือ พระพุทธเทวปฏิมากร อัญเชิญมาจาก วัดคูหาสวรรค์ ธนบุรี ได้ฐานชุกชีบรรจุพระบรมอัฐิของรัชกาลที่ 1

พระวิหารทิศ มีด้วยกัน 5 หลัง ภายในแต่ละหลังประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณสำคัญ หลายองค์ เช่นพระพุทธรูปโลกนาถ พระพุทธรูปชินสีห์มุนีนาถ เป็นต้น

วิหารพระพุทธไสยาสน์ สร้างในรัชกาลที่ 3 มีพระพุทธรูปไสยาสน์ ขนาดใหญ่ ที่ฝ่าพระบาท ประดับมุกเป็นภาพมงคล 108 ประการ

พระมหาเจดีย์ประจำรัชกาลที่ 1-4 ได้แก่ พระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาณูร ประจำรัชกาลที่ 1 พระมหาเจดีย์คัลลภธรรมกลกนิทาน ประจำรัชกาลที่ 2 พระมหาเจดีย์มุนีบำบัดบริหาร ประจำรัชกาลที่ 3 และพระมหาเจดีย์ประจำรัชกาลที่ 4

สุวณฺี พาแรงกิโ (2548 : 97) ได้กล่าวถึงวัดที่น่าสนใจชมในจังหวัดพิษณุโลก คือ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร คนท้องถิ่นเรียก วัดใหญ่ เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่ง มีพระพุทธรูปชินราชที่มีชื่อเสียงและมีพุทธลักษณะงดงามมากที่สุดในประเทศไทยประดิษฐานอยู่ วัดนี้สร้างในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจอีกเช่น บานประตูประดับมุกที่หรรษา งดงามตรงทางเข้าพระวิหาร ด้านหลังพระวิหารมีพระปราสาทองค์ใหญ่สูง 36 เมตร ด้านบนบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

กรมศิลปากร (2548 : 95) ได้กล่าวถึงสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไว้ดังนี้ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพระพุทธรูปไสยาสน์ มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 12 เป็น ศิลปะทวารวดี ซึ่งมีอยู่ 3 องค์ ได้แก่ ในตำบลภูโป ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ สมัยทวารวดี 2 องค์ องค์แรกอยู่เชิงเขา หันพระเศียรไปทางทิศเหนือแสดงสีหไสยาสน์ พระบาทซ้ายซ้อนทับ เหลือมพระบาทขวาอยู่บนฝักรองตามปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร องค์ที่สองอยู่สูงขึ้นไปบนเขา สันนิษฐานว่าสร้างภายหลังและเลียนแบบองค์ล่าง มีลักษณะที่งดงาม ความพิเศษคือ มีการแผ่นหิน

ที่รองรับเบื้องล่างมีการแกะสลักเป็นรูปเสาเตี้ย เพื่อบ่งบอกว่าเป็นปางเสด็จดับขันธปรินิพพาน และองค์ที่สามคือพระพุทธรูปไสยาสน์ภูค่าว ในวัดพุทธนิมิต อำเภอสหพันธ์ เป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ สลักติดบนแผ่นหินประทับนอนตะแคงซ้ายไม่ใช่ตะแคงขวาตามแบบสีหไสยาสน์ โดยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาพพระพุทธรูปสาวกหรือพระโมคคัลลา

ชาติ ภิรมย์กุล (2552 : 62) กล่าวถึงความน่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของวัดน้ำฮู ดังนี้ วัดนี้ตั้งอยู่ในตำบล อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพระรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองปายคือ หลวงพ่ออุ่นเมือง ประดิษฐานภายในโบสถ์ ลักษณะพระพุทธรูปเป็น โลหะทองสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 28 นิ้ว อายุราว 500 ปี เชื่อกันว่าสร้างขึ้นโดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อเป็นพระราชกุศลถวายพระพี่นางสุพรรณกัลยา เอกลักษณะที่แตกต่างจากพระพุทธรูปทั่วไปคือ พระเศียรด้านบนของ หลวงพ่ออุ่นเมืองเปิดและปิดได้และมีน้ำซึมออกมาตลอดเวลา ด้านหลังโบสถ์วัดน้ำฮูมีเจดีย์บรรจุ อัฐิพระพี่นางสุพรรณกัลยา ด้านหน้าโบสถ์มีศาลาไม้ยื่นลงในแม่น้ำ ภายในศาลามีรูปหล่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ และพระพี่นางสุพรรณกัลยา

จากที่ได้นำเสนอมา สรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆ ภายในวัดที่ดึงดูดความสนใจและความเพลิดเพลินของนักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญ ให้เดินทางมาเยี่ยมชม หรือปฏิบัติศาสนกิจ โดยในงานวิจัยนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงประกอบด้วย ด้านสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญสำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนา ด้านรูปเคารพบูชาและวัตถุมงคล ได้แก่พระพุทธรูป วัตถุมงคล รูปเหมือนเกจิอาจารย์ และเครื่องรางของขลัง ด้านกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การปิดทองไหว้พระ การทำสังฆทาน การทำบุญ การสะเดาะเคราะห์ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นต้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีผู้กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2545:20-21) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และประเพณีหมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์และถ่ายทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี ศิลปะ พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม เป็นต้น โดยได้แบ่งย่อยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีออกเป็น แหล่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะวิถีชีวิตและความ

เป็นอยู่ของคนในชุมชน และแหล่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณี วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจได้แก่วัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อ และวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณี

ชนกฤต สังข์เฉย (2550:83) ได้กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม เทศกาลและประเพณี ว่า หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกระเหรี่ยง งานประเพณีสงกรานต์จังหวัดเชียงใหม่ พิธีกรรมทางศาสนา และการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

พันธ์ทิพา ณ พัทลุง (2550:95) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ วัฒนธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานของการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและพัฒนาจากแนวความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต จนกลายเป็นรูปธรรมทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส วัฒนธรรมที่น่าประโยชน์ในการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน งานประเพณี งานหัตถกรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและกระตุ้นการท่องเที่ยวของไทย

ทิพวรรณ พุ่มมณี (2550 : 198) ได้จัดสิ่งดึงดูดใจที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกันดังนี้

1. หลักฐานและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุโบราณสถาน
 2. ศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง
 3. สถาปัตยกรรมดั้งเดิมในท้องถิ่น
 4. งานศิลปหัตถกรรม เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา งานถักทอผ้า และการแกะสลัก
- เป็นต้น
5. ดนตรี การแสดง การละเล่นและกิจกรรมท้องถิ่น
 6. ภาษาและวรรณกรรม นิทาน ตำนาน เพลงพื้นบ้าน
 7. การดำเนินชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การบริโภค การประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ การประมง เป็นต้น
 8. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต เช่น การบวชนาค การตักบาตร การแห่เทียนพรรษา พิธีบุญบั้งไฟ งานสงกรานต์และงานลอยกระทง เป็นต้น
 9. ภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นที่โดดเด่น เช่น การรักษาโรคด้วยกายภาพบำบัด โดยการบีบนิ้ว อดประคบ และเวชบำบัดด้วยสมุนไพรหรือการทำประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

จากที่ได้รวบรวมนำเสนอ พอที่จะสรุปความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ซึ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยี่ยมชม สัมผัส และศึกษาเรียนรู้ อันได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ การละเล่น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น โดยในงานวิจัยนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่ง การแข่งขันกีฬาชกมวยไทย การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี กิจกรรมการให้อาหารปลาในแม่น้ำและการให้อาหารเต่าในบ่อเลี้ยง การนวดแผนไทย และยาสมุนไพรไทย

5. แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว และจัดเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เสนอให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีนักวิชาการให้ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

นิสา ชัชกุล (2550:260) ให้ความหมายทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีคุณค่ามนุษย์สร้างขึ้น ที่หมายถึงชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนนั้นๆ รวมถึงวัฒนธรรม เทศกาล งานประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว

ชญัญ วงษ์วิภาค (2548:3) กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้และมีทัศนคติที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

ศรัณญา วรากุลวิทย์ (2546:188) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสืบทอดกันมาช้านานจากการพัฒนาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างสรรค์วิถีชีวิตของชาวไทยในแต่ละท้องถิ่นมีการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขตลอดมา

วรรณา วงษ์วานิช (2539:58) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ เป็นต้น

ชนกฤต สังข์เนย (2550:80) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก โดยอาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น และต้องมีความงดงามแปลกตา มีคุณค่า สามารถดึงดูดใจให้ผู้คนเดินทางมาเยือนและศึกษาได้ อีกทั้งลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงามและมีคุณค่าก็ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเช่นกัน เช่น ภาษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น

สุริยะ เจียมประชนารากร (2549:50) กล่าวทำนองเดียวกันว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดหรือจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ถ้ามีความแปลกตาและเด่นจะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางไปท่องเที่ยว

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวหมายถึง สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือเกิดขึ้นโดยฝีมือของมนุษย์ ทั้งที่จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ มีความโดดเด่น ความงดงาม มีคุณค่าต่อท้องถิ่นและการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมเยือนสร้างความเพลิดเพลินใจรวมถึงได้ศึกษาหาความรู้

ลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว

การที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวใดนั้น สิ่งที่น่าสนใจจะพิจารณาคือสถานที่ท่องเที่ยวที่จะไปท่องเที่ยวนั้นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2545:5-6)

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรมีความน่าสนใจ ชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

2. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ความสะดวกในการเข้าชมเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามเพียงไรแต่ถ้าขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวก็จะไม่เดินทางไปเที่ยวชม

3. ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสร้างความประทับใจใน ความสบายซึ่งใจ ความสุขใจและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะของทรัพยากรไว้ 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความงดงามที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น น้ำตก ภูเขา ชายหาด และแหล่งน้ำจืด เป็นต้น
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวัง ชุมชนโบราณ วัด และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม เป็นต้น
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มีคุณค่า และเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของแต่ละชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม เช่น เทศกาล งานประเพณี วิถีชีวิตในชนบท การแสดงศิลปวัฒนธรรม ภาษา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเยือน

ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว

อุดม เชยกิจวงศ์ และคณะ(2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดังนี้

1. เป็นที่มาของรายได้ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้นในสถานที่ใด คนในพื้นที่จะมีอาชีพและมีรายได้จากการจัดธุรกิจและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว รัฐบาลสามารถเก็บภาษีอากรจากรายได้นั้น และนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศด้วย
2. สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชน ที่อยู่ในพื้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ประเทศไทยมักได้รับคำชมจากชาวต่างประเทศเสมอว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวสวยงาม น่าสนใจ หลากหลาย นำมาซึ่งความภาคภูมิใจมาสู่คนไทยทุกคน
3. ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนา ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่เหมาะสม ไม่สูญหายไปหากมีการนำไปใช้ จะมีการจัดการและใช้อย่างระมัดระวัง มีการบริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก โดยคำนึงถึงอนุชนคนรุ่นต่อ ๆ ไป
4. เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ

5. ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์จะทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่อนคลายจากภาวะจำเจตึงเครียดจากการประกอบอาชีพ มีสุขภาพกายและใจสมบูรณ์ ที่สำคัญคือก่อให้เกิดรายได้จากอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

หลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องก่อให้เกิดผลกระทบในระดับต่ำ มีการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด โดยผู้ใช้ต้องทราบถึงระดับความสามารถในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อมิให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกทำลาย ดังนั้นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ประโยชน์จึงต้องมีวิธีการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้ คือ (ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะอ้างถึงในพรทิพย์ กิจเจริญ ไพศาล (2553 : 27-29)

1. การวิเคราะห์หาจุดเด่นที่มีเอกลักษณ์ของทรัพยากรภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประเมินความเหมาะสมต่อการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ว่ามีอะไรบ้าง เป็นประเภทใดและมีสภาพอย่างไรเนื่องจากลักษณะและความเหมาะสมของทรัพยากรท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันจึงควรพิจารณา รูปแบบและการจัดการให้สอดคล้องกับความสามารถของการรองรับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ขั้นตอนการจัดระบบและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยอาศัยตัวชี้วัดเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การประเมินขีดความสามารถของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศ ซึ่งเป็นการรักษาสมดุลใน 3 ด้าน คือ ประการแรกคือความสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับปริมาณนักท่องเที่ยว ต่อมาคือความสมดุลระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และสุดท้ายได้แก่ชุมชนกับความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

3. การจัดพื้นที่ที่เหมาะสมกับสภาพและขนาดของทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อนุรักษ์เพื่อรักษาสมดุลทางนิเวศ

4. การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ควบคุมการพัฒนาพื้นที่ด้านกายภาพให้เหมาะสม มีการจัดระเบียบและรักษาสภาพแวดล้อมให้ดูดีอยู่เสมอ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544:16) ยังได้เสนอแนะกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยว โดยประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การนำทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวใดๆมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว อาจนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวควรเป็นการอนุรักษ์ดูแลและฟื้นฟูสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงเดิมมากที่สุด เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป นอกจากนี้ การเร่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นแต่ปริมาณนักท่องเที่ยวและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการขาดประสิทธิภาพด้านการจัดการป้องกันและควบคุม จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงต้องควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของพื้นที่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว หน่วยงานต่างๆ และประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันดูแลรักษาไม่ให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงต้องมี การอนุรักษ์ การพัฒนาและการปรับปรุงทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิมที่สุด หรืออาจไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้นแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้และเหมาะสม เพื่อตอบสนองความพอใจของนักท่องเที่ยวและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดยาวนานและคุ้มค่าที่สุด โดยมีขั้นตอนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนที่สำคัญ 7 ขั้นตอนคือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548:58-61))

1. ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว (Zoning) เป็นการแบ่งพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทออกเป็นเขตต่างๆ ตามความสำคัญของระบบนิเวศและกิจกรรมที่ยอมรับได้ เพื่อควบคุมกิจกรรมของแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดการและสร้างความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการเข้าไปดำเนินงาน และเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวกับการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

2. ขั้นการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น รวมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมให้ดี ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวย่อมต้องการสิ่งก่อสร้างในการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน

3. การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลินเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรมโดยไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

4. การประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อกำหนดปริมาณ การควบคุม และมาตรการจำกัดนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับเขตพื้นที่นั้น ๆ และต้องกำกับดูแลอย่างเคร่งครัด

5. การให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่รัฐเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว และให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่พนักงานของตน

6. การจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้ เป็นการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เช่นแนะนำประวัติและเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว แนะนำกิจกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีให้ เป็นต้น จัดทำสื่อเพื่อเป็นเครื่องมือให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง

7. การจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องหางบประมาณให้เพียงพอเพื่อการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความสะอาด ความสะดวก ความสบาย และความปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดียิ่งขึ้น เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไปเยี่ยมชมเยือน สามารถสร้างประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การพัฒนาควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มีความน่าสนใจตลอดไป อีกทั้งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัว ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 6 ประการ ได้แก่ (บุญเลิศ จิตต์จางวัฒนา 2548)

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม

2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม

5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว

6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ (2545: 67) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การจัดการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมและชาญฉลาด เพื่อให้เกิดความชัดเจนของพื้นที่ การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง แนวทาง นโยบาย และแผนการดำเนินการจัดการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. การจัดสรรและดำเนินการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และส่งเสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ ก่อให้เกิดความสำนึกต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีของชุมชนนั้นๆ

3. การจัดสรรและดำเนินการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ต่อกลุ่มท่องเที่ยวในระดับและปริมาณต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวนั้นๆ

4. การส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีในเชิงสร้างสรรค์ และแสวงหาความร่วมมือในทุกด้าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การมีส่วนร่วมในการคิด การทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ

5. การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ภายใต้กรอบกติกาคุณธรรมจริยธรรมที่ยอมรับร่วมกันได้

ปัจจุบันแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการเล็งเห็นแล้วว่า การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างไร้ขอบเขต และเน้นตอบสนองความเจริญด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเน่า อากาศเป็นพิษ เป็นต้น จึงนำไปสู่ความตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เพื่อรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ให้มีสภาพยืนยาวและคงอยู่ตลอดไป รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นควรยึดหลักแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน ศาสนสถาน ประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในชุมชนมาสร้างเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างความพึงพอใจ และความสุขแก่นักท่องเที่ยว การยึดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และสังคมน้อยที่สุด อีกทั้งช่วยให้คนในท้องถิ่นร่วมคิด ร่วมวางแผนอย่างสร้างสรรค์ หวังเห็นและเห็นความสำคัญในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมาะสม ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

6. บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเกิดจากการดำริของท่านพระครู โสภณ สาธุการ ให้จัดสร้างตลาดน้ำขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยร่วมกับกลุ่มราษฎรที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ กลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มแม่บ้านและชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน ภายใต้คำขวัญที่ว่า “ตลาดน้ำ แผลปลาหม้อยาใหญ่” ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนหน้าวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่มีเรือแพอยู่ในแม่น้ำ เป็นตลาดน้ำที่รวมสรรค์สร้าง วางระบบการค้าขายแบบภูมิปัญญาแบบไทย คือ อบอุ่น มีน้ำใจให้กันและกัน ทั้งต่อผู้ค้าด้วยกันและนักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนมาจับจ่ายซื้อสินค้า ตลาดน้ำแห่งนี้ได้ช่วยเหลือราษฎรในบริเวณใกล้เคียงวัดให้มีอาชีพเสริมในวันหยุด ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การคมนาคม เส้นทางรถสัญจรสะดวก นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง ที่เหมาะสำหรับผู้ที่ยินชมชื่นชมธรรมชาติ มีบริการนั่งเรือท่องเที่ยวผ่านสถานที่ต่างๆ เช่น วัดสำโรง วัดลานตากฟ้า โรงเจปฐมเปาเก็งเต็ง วัดแค และสะพานประวัตินาคราช เป็นต้น โดยใช้เวลาในการเดินทางไปกลับประมาณ 1-2 ชั่วโมง

วัดกลางคูเวียง

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ในหมู่ 1 ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เดิมชื่อ วัดกลางลาว เป็นวัดเก่าแก่ ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าสร้างมาตั้งแต่เมื่อใด แต่มีการบูรณะวัดนี้ใน สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยนั้นสยามซึ่งเป็นชื่อเรียกประเทศไทยมาก่อน ได้รับ ฐานะเมืองเวียงจันทร์ จึงกวาดต้อนราษฎรชาวเมืองเวียงจันทร์เพื่อเป็นทาสรับใช้ โดยล่องมาตามแม่น้ำท่าจีน เข้าสู่เขตมณฑลนครชัยศรีและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสัมปทวน ซึ่งก็คือ ตำบล สัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

“วัดกลางลาว” เป็นชื่อโบราณของวัดกลางคูเวียงที่ชาวบ้านใช้เรียกขานกันในสมัยก่อน เนื่องจากวัดตั้งอยู่ท่ามกลางที่อยู่ของชาวลาวเวียงจันทร์ ต่อมาในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ทำการเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดกลางคูเวียง” เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่มีคูน้ำ ล้อมรอบวัดและเพื่อให้ถูกต้องตามวัฒนธรรม

ปัจจุบันวัดกลางคูเวียง มีท่านพระครู โสภณ สาธุการ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด ท่านเป็น พระนักพัฒนาจึงได้ทุ่มเทความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม และประสบการณ์ เพื่อสร้างสรรค์ พัฒนา ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรวมภายในวัดในลักษณะการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี หรือสิ่งดีมีประโยชน์ให้คงอยู่ไว้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญภายวัดกลางคูเวียงได้แก่

การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด

นักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนสามารถทำบุญปิดทองหรือร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างลูกนิมิต จำนวน 9 วัด เพื่อถวายไปยังวัดต่างๆ ที่ขาดแคลนลูกนิมิต นอกจากนี้ผู้มาเยี่ยมชมเขื่อนยังได้ปิดทอง ลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุดซึ่งทางวัดได้จัดสร้างขึ้น

เบี้ยแก้ใหญ่ที่สุด

เครื่องรางชนิดหนึ่งที่มีอิทธิฤทธิ์ทางด้านการป้องกัน คุ้มไสยมนต์ดำ ยาเสน่ห์ กันเขี้ยววา หรือกระทั่งกันผี วิธีการสร้างเบี้ยแก้ คือ การนำปรอทที่ปลุกเสกแล้วเข้าไปอยู่ในตัวเบี้ยแล้วหาวิธี อดไม่ให้ปรอทหนีออกมาได้ โดยเมื่อเขย่าเบี้ยแก้แล้วจะได้ยินเสียงดังขลุกรๆ อยู่ในตัวเบี้ย

การนวดแผนไทย

เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัดกลางคูเวียง การนวดแผนไทยเป็นการรักษาตามแบบแพทย์แผนไทย ซึ่งสามารถรักษาโรคเกี่ยวกับเส้น บรรเทาอาการปวดเมื่อย ผ่อนคลายความเครียด และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี

หม้อยาใหญ่

เป็นหม้อยารูปทรงดินเผาแบบโบราณที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัดกลางคูเวียงด้านยาสมุนไพร ซึ่งเป็นยาที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่โบราณหลายขนาน มีสรรพคุณรักษาได้หลายโรค มีความเชื่อว่าหม้อยาดินเผาเป็นภาชนะสำหรับต้มยาที่ทำให้ยา มีสรรพคุณดี

แพปลาริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี

เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ด้วยสาเหตุที่ต้องการให้เป็นที่พักอาศัยของปลา แพปลาเป็นแหล่งที่รวมของปลานานาพันธุ์ที่บริเวณหน้าวัดกลางคูเวียงมีสภาพแวดล้อมร่มรื่น และได้สัมผัสกับความเย็นสบายของสายลมริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

วนัชพร จันทรักษา (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 วัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีจุดมุ่งหมายเพื่อชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันจะมีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านคมนาคม ด้านสถานที่ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาแตกต่างกัน อาชีพและรายได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ท่องเที่ยว ก็มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

อัญชลี สมใจ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา : วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ปานกลาง เดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า 1 ครั้งและเดินทางมาท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์ เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะมีความเลื่อมใสและศรัทธา มีทั้งการเดินทางมาด้วยตนเอง การเดินทางมาด้วยครอบครัวและญาติ เดินทางโดยรถส่วนตัว ทราบข้อมูลจากเพื่อนหรือการบอกต่อ ส่วนใหญ่นิยมมา ทำบุญ และจะกลับมาท่องเที่ยวอีก แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมมาก มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาก รองลงมาคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ส่วนด้านกิจกรรมสันทนาการอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการศึกษา อายุ เพศ รายได้ และอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว ส่วนเพศ อายุ และอาชีพมีความคิดเห็นสอดคล้องกันด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพ็ญกานต์ นามวงศ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หาแนวทางการพัฒนาบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนไหล่หินมีสถานภาพที่สามารถจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้านสิ่งจูงใจ ด้านการเข้าถึงหมู่บ้าน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเพื่อเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก รวมถึงส่งเสริมให้คนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืนตลอดไป ด้านแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการนั้น ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดความยั่งยืน สร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชน

จุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 20 ปีลงมา มีการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษา เป็นการเดินทางมาครั้งแรกและเดินทางมาจากภาคกลาง เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว และตัดสินใจมาท่องเที่ยวเพราะเพื่อนแนะนำและสื่อประชาสัมพันธ์ แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการเดินทาง ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการประชาสัมพันธ์มีแรงจูงใจระดับปานกลาง เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา และอาชีพของนักท่องเที่ยวทำให้มีระดับแรงจูงใจที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่และมัคคุเทศก์ เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวในด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ ด้านความปลอดภัย ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านแหล่งเรียนรู้ และด้านความสะดวกหรือบริการพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง

กฤษฎา ชู่อภัย (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอคอกยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยทางการตลาด มีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจต่อแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสนใจใน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ได้แก่ การแนะนำจากคนใกล้ชิด หรือคนรู้จัก และอินเทอร์เน็ต และด้านค่าครองชีพและงบประมาณในการท่องเที่ยว รองลงมาคือด้านความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ประกอบการเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองทำให้สถานการณ์ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ชะลอตัว และให้ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยมากขึ้น รัฐต้องสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและควรจัดในรูปแบบของโฮมสเตย์ ความเห็นของผู้นำชุมชนสอดคล้องกับผู้ประกอบการและการขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น การขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ เป็นต้น ผลกระทบด้านบวกคือชุมชนเข้มแข็งสร้างรายได้และการประชาสัมพันธ์ชุมชน ผลกระทบด้านลบ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด เป็นต้น แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านหลวงเหนือคือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และการให้ความรู้แก่ชุมชน การเดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ยังไม่มีความพร้อมเนื่องจากความไม่แน่ใจในการท่องเที่ยว และปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลดลง ชุมชนมีความพร้อมค่อนข้างมากในด้านต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ การคมนาคมขนส่ง ที่พัก ความปลอดภัย เป็นต้น และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งจึงสามารถผลักดันโครงการนี้ได้

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางกรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสำรวจสภาพการณ์ สถานการณ์ และปัญหาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน ศึกษาบริบททั่วไปการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 300 คนและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการและผู้มีอาชีพอันเกี่ยวข้องกับสิ่งดึงดูดใจในทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในอำเภอ

เมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุตั้งแต่ 20-60 ปีทราบดีว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำรายได้หลักให้จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ และมีความเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งวัฒนธรรม งานประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน แต่พบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวมีน้อยมากและภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ส่วนสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่ายังมีปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการ เช่น พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑ์ และวรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุน โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้มีอยู่น้อยและไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งนโยบายและงบประมาณ คนในชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ยังเห็นความสำคัญน้อย นอกจากนี้ได้สรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้การแสวงหาโลกาภิวัตน์ 2) การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว 3) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์อย่างยั่งยืนในทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันการผูกกร่อนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้

วันสาธิต ศรีสุวรรณ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ใช้การวิจัยแบบสัมพัทธ์ แบบสังเกต และสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีความโดดเด่นต่อการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีดังนี้ 1) การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม ความสะอาดและความปลอดภัย 2) สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน ร่วมกันหาสิ่งที่ดีมี

ประโยชน์มาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและความมีมิตรไมตรีของชุมชน 3) มีการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานและแบ่งปันผลประโยชน์ 4) มีความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปีเป็นการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการระดับตำบล ร่วมกันพัฒนาโดยเลือกตั้งจากสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเกิดได้จาก การเห็นความสำคัญและความร่วมมือ การรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การยอมรับในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมจากภาครัฐทั้งนโยบายและงบประมาณ และการรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ใช้ระเบียบวิธีการผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 384 คน และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ในการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัดและผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านและผู้ประกอบการร้านค้า เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2. กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงไม่มีการบันทึกไว้ ดังนั้นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทำได้โดยใช้สูตรสำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G.Cochran (1977: 186) ดังนี้

จากสูตรคำนวณ

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

โดย n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
 P แทน สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรกำหนดให้มีค่า P=0.5
 Z แทน ระดับความมั่นใจที่ 95 เปอร์เซนต์ กำหนดให้มีค่า Z=1.96
 e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้
 เท่ากับ 5 เปอร์เซนต์ หรือเท่ากับ 0.05

แทนค่า

$$\begin{aligned} n &= \frac{0.5(1-0.5)(1.96)^2}{(0.05)^2} = \frac{0.9604}{0.0025} \\ &= 384.16 \\ &= 384 \text{ คน} \end{aligned}$$

จากการคำนวณ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเท่ากับ 384 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. เจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัดของวัดกลางคูเวียง และผู้จัดการตลาดน้ำ จำนวน 4 คน
2. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน
3. ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จำนวน 20 คน
4. ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จำนวน 11 คน โดยผู้วิจัยได้สุ่มเลือกสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านค้าในแต่ละประเภทร้านค้า ได้แก่ ร้านขายอาหารคาว ร้านขายอาหารหวานหรือขนม ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านขายผักและผลไม้ ร้านขายต้นไม้ ร้านขายเสื้อผ้า ร้าน

ขายเครื่องประดับ ร้านเช่าพระและวัตถุมงคล ร้านขายของที่ระลึกและของเล่น ร้านขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย และแผงขายสลากกินแบ่งรัฐบาล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตของผู้ศึกษา โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพ รายได้ต่อเดือน วัตถุประสงค์การเดินทาง จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยว ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง และระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ใน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 13 คำถาม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง จำนวน 22 คำถาม และด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ จำนวน 7 คำถาม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

2.1 เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และผู้จัดการตลาดน้ำ โดยสัมภาษณ์ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1. ประวัติการก่อตั้งตลาดน้ำ วัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.1.2. สถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในอดีตและปัจจุบัน

2.1.3. ลักษณะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงและการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

2.1.4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

2.1.5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนา

2.1.6. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนา

2.1.7. จำนวนโบราณสถานและโบราณวัตถุและลักษณะที่โดดเด่น

2.1.8. สถานภาพของสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถานและโบราณวัตถุภายในแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนา

2.1.9. นโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในอนาคต

2.1.10. ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และแนวทางในการแก้ไข

2.2. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลสัมปทวน โดยสัมภาษณ์ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.2.1. สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2.2. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในปัจจุบันภายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2.3. แนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2.4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

2.2.5. สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์สาธารณะ ถนน เป็นต้น และแนวทางในการพัฒนา

2.2.6. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใดและแนวทางในการพัฒนา

2.2.7. การสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการดูแลรักษาและพัฒนาโบราณสถานและโบราณวัตถุภายในแหล่งท่องเที่ยว

2.2.8. นโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2.9. ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และแนวทางแก้ไข

2.2.10. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อความยั่งยืน

2.3 ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยสัมภาษณ์ประเด็นดังต่อไปนี้

2.3.1 ความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

2.3.3 การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.3.4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.3.5 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.3.6 สถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในปัจจุบัน

2.3.7 จุดเด่นภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2.3.8 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.4 ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยสัมภาษณ์ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.4.1 ชนิดและแหล่งผลิตของสินค้าที่นำมาจำหน่าย

2.4.2 จุดเด่นของสินค้าที่จำหน่าย

2.4.3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงกับการส่งเสริมธุรกิจ

2.4.4 จุดเด่นที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.4.5 ปัญหาหรืออุปสรรคของการประกอบธุรกิจในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.4.6 ระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.4.7 สถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.4.8 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

3. แบบสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต โดยเข้าไปท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ซึ่งตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเปิดบริการ เพื่อดำเนินการสังเกตสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง 3 ด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตดังนี้ การปิดทองไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ยกั๊กที่ใหญ่ที่สุด การทำสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ การเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี การให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำ หมอฮยาใหญ่ การนวดแผนไทย และการบริการยาสมุนไพรไทย

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตดังนี้ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนในจุดอันตราย ลานจอดรถ ห้องน้ำห้องสุขา ระบบการสื่อสารสาธารณะ การบริการนักท่องเที่ยว ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง และรถสาธารณะที่เข้าถึง

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุภายในวัด ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตดังนี้ โบสถ์ วิหารพระประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชรชูโตหลังเก่าและหลังใหม่ ศาลาการเปรียญ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชรชูโต และรูปปั้นพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ ได้แก่ หลวงปู่ทวดแห่งวัดช้างให้ หลวงปู่บุญและหลวงปู่เพิ่มแห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการ ตรวจสอบแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Pre-Test) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก การใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล จัดหมวดหมู่ นำมาหาข้อสรุปและตีความ (Conclusion and Interpretation) แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาคั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์โดยการให้คะแนน ลงรหัส จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ บันทึกและประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน วัตถุประสงค์การเดินทาง จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยว ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง และระยะเวลาที่ใช้ในการมาท่องเที่ยว ผู้ศึกษาวิเคราะห์และประมวลผล โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้คำตอบทุกข้อ มาลงรหัสวิเคราะห์ข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอข้อมูลในรูปแบบจำนวนและร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. ด้านความพึงพอใจ จะทำการลงรหัสและให้คะแนนตามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามหลักของ Likert Scale ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจน้อยที่สุด โดยกำหนดให้มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 คะแนนตามลำดับ ค่าความพึงพอใจเฉลี่ยที่ได้จะถูกนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (สุทิสรา เพ็ชรเจริญทรัพย์ 2546)

ระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{x})	คะแนน	ระดับความพึงพอใจ
1.00-1.80	เท่ากับ 1	น้อยที่สุด
1.81-2.60	เท่ากับ 2	น้อย
2.61-3.40	เท่ากับ 3	ปานกลาง
3.41-4.20	เท่ากับ 4	มาก
4.21-5.00	เท่ากับ 5	มากที่สุด

หากคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด น้อยหรือปานกลางแสดงให้เห็นว่าสิ่งนั้นอยู่ในสถานะที่ขาดแคลน ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาด้านนั้นๆ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้างนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตเพื่อศึกษาสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยมีผลการศึกษาค้างต่อไปนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

จากการสังเกตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นและใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุดซึ่งเป็นการทำบุญที่แตกต่างจากวัดทั่วไป การให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำ การให้บริการยาสมุนไพรไทย การนวดแผนไทยโบราณ และหม้อยาใหญ่ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ การทำบุญ เช่น การถวายสังฆทาน การสวดมนต์ การตักบาตรสังคัล การซื้อที่ดิน การบริจาคซื้อโลงศพ เป็นต้น การเช่าวัดถ้ำมรกตและเครื่องรางของขลัง การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว การเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ผลการศึกษาอธิบายได้ดังนี้

1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่

การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด กิจกรรมการทำบุญของวัดกลางคูเวียงที่แตกต่างจากวัดทั่วไป ถือเป็นจุดเด่นและเป็นที่ยอมรับในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการทำบุญคือ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด เป็นเสมือนการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ คือนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเดินทางไปปิดทองตามวัดต่างๆ ให้ครบ 9 วัด เพียงแต่เดินทางมาที่วัดกลางคูเวียงแห่งเดียวนักท่องเที่ยวจะได้ปิดทองลูกนิมิตครบทั้ง 9 วัด ลูกนิมิตทำจากหิน มีลักษณะเป็นทรงกลม โดยลูกแรกเป็นลูกเอกจะฝังไว้ด้านในกลางโบสถ์ส่วนอีก 8 ลูกจะฝังรอบนอกโบสถ์ทั้ง 8 ทิศๆ ละ 1 ลูก คำว่า “นิมิต” แปลว่า “เครื่องหมาย” ดังนั้นลูกนิมิตจึงใช้ฝังเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงอาณาเขตของโบสถ์ (ดังที่แสดงในภาพที่ 1)

ลูกนิมิตที่จัดเตรียมไว้ทั้ง 9 วัด เมื่อถึงเทศกาลฝังลูกนิมิตทางวัดกลางคูเวียงจะนำไปแจกจ่ายให้แก่วัดต่างจังหวัดที่ต้องการ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในจัดซื้อลูกนิมิต นอกจากนี้ผู้มีจิตศรัทธาสสามารถร่วมเป็นเจ้าของกับวัดกลางคูเวียงในการสร้างลูกนิมิตเพื่อถวายวัดที่ขาดแคลน โดยผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของสร้างลูกนิมิต 9 ลูก (1 ชุด) ต้องบริจาคเป็นเงิน 7,999 บาท หรือเป็นเจ้าของสร้างลูกนิมิต 1 ลูก ต้องบริจาคเป็นเงิน 899 บาท

การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุด กิจกรรมการทำบุญอีกประการที่แตกต่างจากวัดอื่น ได้แก่ การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุด เบ็ญแก่ทำจากวัตถุที่เป็นโลหะและอโลหะ เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยว เครื่องรางของขลัง เป็นเครื่องป้องกันและแก้การกระทำจากคุณไสย ตลอดจนยาสั่ง เป็นวัตถุที่มี

อิทธิฤทธิ์เตือนภัยที่มองไม่เห็นตัว คຸ້ມกันเสียดจัญไร ทำให้แคล้วคลาดจากการกระทำชั่วทั้งหลาย และป้องกันภุตพรายได้ทุกชนิด เบี้ยแก้เป็นเครื่องรางของขลังที่มีชื่อเสียงอย่างหนึ่งในอำเภอ นครชัยศรี และในจังหวัดนครปฐม หลวงพ่อเชิญ เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียงได้ศึกษาวิชาทำเบี้ยแก้จากหลวงปู่เพิ่ม ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ ณ วัดกลางบางแก้วซึ่งเก่งทางพุทธาคมเครื่องรางของขลัง จุดประสงค์ของการสร้างเบี้ยแก้ที่ใหญ่ที่สุดเพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้จักเบี้ยแก้และปิดทองเพื่อความ เป็นสิริมงคล (ดังที่แสดงในภาพที่ 1)

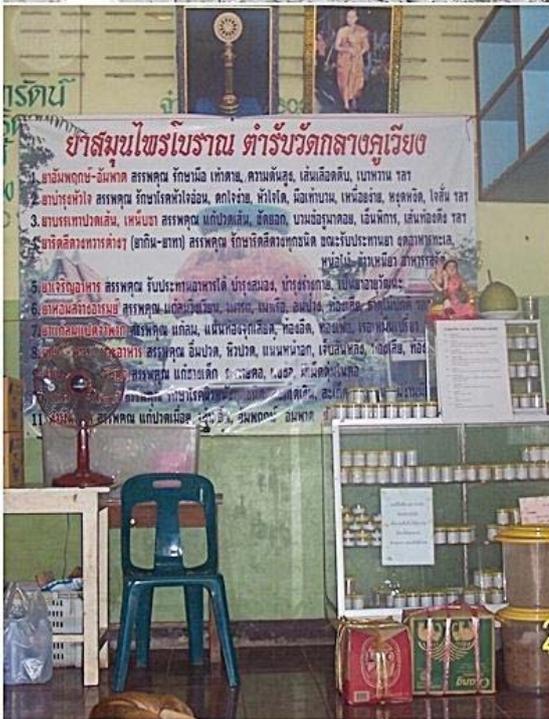

ภาพที่ 1 การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด การปิดทองเบี้ยแก้ใหญ่ที่สุด

(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

การให้อาหารปลาบริเวณแพริมน้ำ เป็นกิจกรรมที่นิยมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยวทุกเพศและทุกวัย บนแพนอกจากการรับประทานอาหารแล้ว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อเดินทางมายังบริเวณแพริมน้ำจะต้องแวะให้อาหารปลาเพื่อการพักผ่อนหรือเพื่อการทำทานหลังจากได้ทำบุญบริเวณศาลาการเปรียญมาแล้ว บริเวณแพมีปลาขนาดใหญ่ชุกชุม พันธุ์ปลาที่มีอยู่ในบริเวณแพปลา ได้แก่ ปลาสร้อย ปลาเทโพ ปลาคู ปลารแดง และปลากระแห เป็นต้น โดยทางวัดมีอาหารปลาไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งอาหารแบบเม็ดในราคาถุงละ 10 บาทและขนมปังที่วัดทำขึ้นเองราคาแฉะละ 10 บาท หรือสามารถหาซื้อได้จากพ่อค้าแม่ค้าที่นำมาจำหน่าย ซึ่งเป็นแบบขนมอบกรอบในราคาถุงละ 20 บาทแต่มีปริมาณที่มากกว่า แพปลาอยู่บริเวณด้านหลังของวัดริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงอีกด้วย (ดังที่แสดงในภาพที่ 2)

การให้บริการยาสมุนไพรไทย ยาหม้อ คือสิ่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุติกันมาช้านานของวัดกลางคูเวียง การปรุงยาสมุนไพรสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยหลวงปู่ชื่นอดีตเจ้าอาวาส จนมาถึงเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน (พระครูโสภณ สาธุการ) การแจกยาสมุนไพรเป็นภารกิจประจำที่หลวงพ่อกาญจนาใจในการให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนจากการเจ็บป่วยด้วยโรคภัยต่างๆ สมุนไพรที่นำมาทำเป็นยาทางวัดได้ปลูกขึ้นเองภายในสวนสมุนไพรที่อยู่ระหว่างกำแพงวัดกับด้านหลังโบสถ์ ยาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงมีหลายตำรับ สามารถรักษาโรคต่างๆ เช่น ยาอัมพฤกษ์ อัมพาต ยาบำรุงหัวใจ ยาบรรเทาปวดเส้นเหน็บชา ยาริดสีดวงทวารต่างๆ ยาเจริญอาหาร ยาหอม ยาแก้ลมแปรค้ำพวก เป็นต้น โดยไม่คิดค่ารักษาแต่อย่างใดขึ้นอยู่กับผู้รับยาจะบริจาค ผู้เดือดร้อนจากอาการป่วยของโรคต่างๆสามารถมาขอรับยาสมุนไพรจากทางวัดได้ทุกวัน และจากการสังเกตและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่คอยให้บริการพบว่า ในแต่ละวันมีผู้มาขอรับยาสมุนไพรจากทางวัดอย่างต่อเนื่อง โดยสถานที่รับยาจะอยู่บริเวณทางเดินไปยังตลาดน้ำ (ดังที่แสดงในภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กิจกรรมการให้อาหารปลาบนแพริมน้ำ และการบริการยาสมุนไพรไทย (ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

การนวดแผนไทยโบราณ การนวดแผนไทยเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัดกลางคูเวียง เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับการนิยมนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่พอสมควร หมอนวดแผนไทยโบราณเป็นคนในพื้นที่ซึ่งเรียนรู้ สืบทอดและสั่งสมประสบการณ์ในการนวดแผนไทยจากบรรพชนรุ่นก่อน รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมในวิชาการนวดแผนไทยจากผู้มีประสบการณ์ภายนอกและจากสถาบันสอนการนวดแผนไทย เช่น โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน(วัดโพธิ์) เป็นต้น หมอนวดแผนไทยโบราณของวัดกลางคูเวียงมีจำนวน 4 คน ประเภทของการนวดแผนไทยที่มีให้บริการได้แก่ การนวดตัว การนวดคลายเส้น การนวดแก้ปวดเมื่อย การนวดคลายเครียด และการนวดประคบ อัตราค่าบริการชั่วโมง 100 บาท และการนวดประคบ มีอัตราค่าบริการ 300 บาท สถานที่บริการนวดแผนไทยตั้งอยู่บริเวณหลังลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุดในศาลาการเปรียญโดยเปิดบริการทุกวัน (ดังที่แสดงในภาพที่ 3)

หม้อยาใหญ่ สัญลักษณ์อีกประการหนึ่งของวัดกลางคูเวียงคือ หม้อยาใหญ่ที่สุด เป็นหม้อยารูปทรงหม้อดินเผาแบบโบราณ สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัดกลางคูเวียงด้านยาสมุนไพรซึ่งได้รับความเชื่อถือและมีชื่อเสียงตั้งแต่ครั้งอดีต การคิดค้นสูตรยาสมุนไพรเพื่อบรรเทาและรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยจากโรคต่างๆโดยมีความเชื่อกันว่าหม้อยาดินเผาเป็นภาชนะสำหรับต้มยาที่สามารถรักษาสรรพคุณของยาได้ดีที่สุด บริเวณใต้ถุนหม้อยาใหญ่ใช้ทำเป็นที่อบสมุนไพรในบางครั้งด้วย หม้อยาใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำใกล้ตลาดน้ำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก (ดังที่แสดงในภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 การบริการหมวดแพนไทย และหม้อยาใหญ่

(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่

การทำบุญ วัดกลางคูเวียงได้จัดกิจกรรมการทำบุญไว้มากมายหลายกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิตในด้านต่างๆตามความศรัทธาและความเชื่อของแต่ละบุคคล สถานที่จัดกิจกรรมการทำบุญทั้งหมดจะอยู่บริเวณศาลาการเปรียญ แม้รูปแบบการทำบุญส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากการทำบุญของวัดทั่วไปมากนัก แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็นิยมมาทำบุญในประเภทต่างๆตามความต้องการของตนอย่างไม่ขาดสาย

กิจกรรมการทำบุญของวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การปิดทองไหว้พระพุทธรูปและรูปเคารพพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ การถวายสังฆทาน การปิดทองพระประจำวันเกิด การปิดทองพระสังกัจจายน์ การสะเดาะเคราะห์ การบริจาคซื้อ โฉงศพ การซื้อที่ดิน การซื้อกระเบื้องมุงหลังคา การเลี้ยงเซียมซี การตัดบาตรสดางค์ การ โยนเหรียญเลี้ยงทายดวง เป็นต้น (ดังที่แสดงในภาพที่ 4)

การเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง วัตถุมงคลและเครื่องรางของขลังของวัดกลางคูเวียงได้แก่ เหรียญพระสำหรับห้อยคอทั้งที่เป็นเนื้อโลหะและอโลหะ พระพุทธรูปและรูปเหมือนเกจิอาจารย์สำหรับโต๊ะหมู่บูชา เบี้ยแก้ นกคุ้มเรียกทรัพย์ และนางกวัก ราคาเช่าจะแตกต่างกันไปตามชนิดของวัตถุมงคลรวมถึงขนาดและวัสดุที่ทำขึ้น วัตถุมงคลและเครื่องรางของขลังของวัดกลางคูเวียงมีราคาเช่าเริ่มตั้งแต่ 100 บาทขึ้นไป ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาชมและเช่าพอสมควร สถานที่เช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลังของวัดกลางคูเวียงตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าสถานที่ประกอบกิจกรรมการทำบุญ (ดังที่แสดงในภาพที่ 5)

การบริการเครื่องสักการะบูชาสำหรับนักท่องเที่ยว วัดกลางคูเวียงได้จัดเตรียมเครื่องสักการะบูชา ได้แก่ ดอกไม้ รูป เทียน เครื่องสังฆทานหลากหลายขนาด แผ่นทองเปลว สิ่งของที่ใช้ในการปิดทองลูกนิมิต เช่น เข็ม ด้าย ดินสอ ใบบเขียนชื่อ เป็นต้น ใว้อย่างเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการทำบุญ วัดจัดเตรียมเครื่องสักการะบูชาเพื่อเป็นการบริการแก่ผู้ที่มาทำบุญ ดังนั้นค่าใช้จ่ายสำหรับเครื่องสักการะบูชา ทางวัดมิได้กำหนดราคาในการซื้อสิ่งของเหล่านี้แต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับจิตศรัทธาของผู้ทำบุญที่จะบริจาคโดยใส่ตู้รับบริจาคที่ได้จัดเตรียมไว้ (ดังที่แสดงในภาพที่ 5)

การเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญ การทำบุญในวัดกลางคูเวียงมีมากมายหลายรูปแบบ เช่น การทำบุญสังฆทาน การปิดทองพระประจำวันเกิด การสะเดาะเคราะห์ การบริจาคซื้อ โฉงศพ การซื้อที่ดิน การซื้อกระเบื้องมุงหลังคา การเลี้ยงเซียมซี การตัดบาตรสดางค์ เป็นต้น การบริจาค

ทรัพย์ในการทำบุญ ทางวัดไม่ได้เรียกร้องหรือกำหนดค่าใช้จ่ายในการทำบุญแต่ละแบบแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับจิตศรัทธาและความเชื่อของผู้มาทำบุญที่จะบริจาค ผู้ที่มาทำบุญสามารถบริจาคได้โดยหยอดเงินใส่ลงในตู้รับบริจาคที่ตั้งไว้ในแต่ละจุดของการทำบุญ

การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีบริการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ชมวิถีชีวิตและชุมชนริมน้ำ และเที่ยวชมวัดต่างๆที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เส้นทางในการล่องเรือได้แก่ การล่องเรือตามแม่น้ำนครชัยศรีไปทางทิศเหนือ โดยเริ่มจากวัดกลางคูเวียง ผ่านวัดสัมปตาก วัดกกตาล วัดจิวราย วัดลานตากฟ้า และสิ้นสุดที่การชมพิพิธภัณฑที่วัดตำโรง หรือการล่องเรือตามแม่น้ำนครชัยศรีไปทางทิศใต้โดยเริ่มจากวัดกลางคูเวียง วัดสัมปทวน สะพานรถไฟเหล็กสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลาดท่านา (ตลาดนครชัยศรี) เวชชมพิพิธภัณฑที่วัดกลางบางแก้ว วัดใหม่สุประดิษฐาราม และสิ้นสุดการเดินทางที่วัดประชานาถ โดยมีอัตราค่าบริการคือ ผู้ใหญ่ราคา 50 บาท และเด็กราคา 25 บาท

ปัจจุบันการบริการล่องเรือของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลดลงและเหตุผลทางด้านต้นทุนที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้การบริการล่องเรือของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงไม่สามารถเปิดให้บริการได้อย่างเต็มรูปแบบ ถ้านักท่องเที่ยวต้องการล่องเรือจะต้องเหมาเรือเท่านั้นซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงพอสมควร โดยมีราคาเช่าเหมาลำเริ่มตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไปซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวต้องการล่องเรือ ดังนั้นการล่องเรือจึงไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 ตัวอย่างกิจกรรมการทำบุญรูปแบบต่างๆในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

ภาพที่ 5 วัดอุดมคณเครื่องรางของขลัง และการบริการเครื่องสักการะบูชา

(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนในจุดอันตราย ลานจอดรถ ห้องน้ำและห้องสุขา ระบบการสื่อสารสาธารณะ การบริการนักท่องเที่ยว ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง และรถสาธารณะที่เข้าถึง ผลการศึกษาอธิบายได้ดังนี้

การบริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีร้านค้าประเภทต่างๆ ประมาณ 68 ร้านค้า ร้านค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ภายในซุ้มที่สร้างขึ้นยาวออกไปตามแนวริ้วของวัดริมฝั่งแม่น้ำ ประกอบด้วยร้านขายขนม ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านขายผักและผลไม้ ร้านขายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายของฝากของที่ระลึก ร้านขายของเล่น ร้านขายเครื่องประดับ ร้านขายต้นไม้ ร้านเช่าพระและวัตถุมงคล แผงขายสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมทั้งสิ้น 57 ร้านค้า ส่วนร้านค้าบนแพส่วนใหญ่เป็นร้านขายอาหารหลัก ได้แก่ ร้านขายอาหารตามสั่ง ร้านขายก๋วยเตี๋ยว ร้านขายขนมหวาน ร้านขายส้มตำและหมูสับเตี๊ยะ ร้านขายขนมจีน ร้านขายอาหารปิ้งย่าง และร้านขายเครื่องดื่ม จำนวนทั้งสิ้น 11 ร้านค้า นอกจากนี้บริเวณสถานที่ทำบุญปิดทองไหว้พระทางวัดกลางคูเวียงยังจัดเครื่องดื่มสมุนไพร เช่น น้ำมะตูม น้ำเก๊กฮวย น้ำลำไย ไว้บริการฟรีแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย (ดังที่แสดงในภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ร้านค้าบนแพ บนบก และการบริการเครื่องดื่มสมุนไพรของวัด
(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอังก์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

สถานที่นั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยว พบว่า ภายในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีสถานที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวประกอบด้วย ที่นั่งพักผ่อน มีทั้งแบบชุดม้าหินจำนวน 7 ชุด ตั้งอยู่ในบริเวณสถานที่ทำบุญปิดทองไหว้พระจำนวน 3 ชุด บริเวณตลาดน้ำจำนวน 2 ชุดและบริเวณลานจอดรถใกล้ตลาดน้ำจำนวน 2 ชุด ชุมนไม้และศาลาไม้ 5 แห่ง ตั้งอยู่ตามทางเดินระหว่างตลาดน้ำและสถานที่ทำบุญ จำนวน 3 หลัง และบริเวณลานจอดรถใกล้ตลาดน้ำ 1 หลัง ซึ่งสภาพโดยทั่วไปที่นั่งแบบชุดม้าหินมีความมั่นคงแข็งแรงดี ส่วนชุมนไม้และศาลาไม้บางจุดควรปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากชำรุดและทรุดโทรมอาจเป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้พื้นที่ระหว่างลานจอดรถและศาลาอเนกประสงค์ยังมีสวนหย่อมประกอบด้วยรูปปั้นสัตว์ชนิดต่างๆและไม้ดอกไม้ประดับให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม พักผ่อน และถ่ายรูปเป็นที่ระลึก (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ป้ายบอกทางภายในแหล่งท่องเที่ยว และป้ายบอกทางภายนอกแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ป้ายบอกทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนดี ตำแหน่งที่ตั้งของป้ายเหมาะสม มีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะมองเห็นได้โดยง่าย ป้ายบอกทางภายในเริ่มมีตั้งแต่ชุมนประตูวัดเข้ามาเป็นระยะ ส่วนป้ายบอกทางภายนอกแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ป้ายบอกทางเข้าถึงตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีทั้งในถนนสายหลักและถนนสายรอง แต่จำนวนป้ายน้อยและไม่ต่อเนื่อง จุดที่เป็นทางโค้งก่อนถึงประตูเข้าวัด ไม่มีป้ายเตือนให้ระวังในการเลี้ยวเข้าสู่วัด และจุดที่เป็นทางแยกไม่มีป้ายบอกทางแสดงไว้ เช่น ทางแยกตลาดท่านา และทางแยกจากถนนเพชรเกษมเข้าสู่อำเภอนครชัยศรี เป็นต้น ป้ายบางส่วนตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ชัดเจนและถูกป้ายอื่นบดบัง จากการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวบางส่วนพบว่า ป้ายบอกระยะทางก่อนถึงปากทางเข้าวัดไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนขับเลยทางเข้าวัด และบางส่วนต้องชะลอหรือหยุดรถกะทันหันเมื่อถึงปากทางเข้าวัดซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

ป้ายเตือนในจุดอันตราย พบว่า ป้ายเตือนนักท่องเที่ยวบริเวณแพริมน้ำ มีเพียง 3 ป้ายเท่านั้น ขนาดและตำแหน่งไม่เด่นชัดเท่าที่ควร บริเวณจุดสำหรับขึ้น-ลงเรือไม่มีป้ายเตือนและไม่มีรั้วหรือประตูกั้นแต่อย่างใด มีเพียงเจ้าหน้าที่ที่เดินผ่านคอยตักเตือนนักท่องเที่ยวและโฆษกประจำตลาดน้ำประกาศเตือนนักท่องเที่ยวให้ระวังเท่านั้น นอกจากนี้ป้ายเตือนความปลอดภัยบริเวณถนนและลานจอดรถภายในบริเวณวัดก็ไม่มีเช่นกัน

ลานจอดรถ พบว่า ภายในพื้นที่วัดกลางคูเวียงมีลานจอดรถเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ลานจอดรถแบ่งเป็น 3 จุด ได้แก่ บริเวณด้านหน้าและด้านข้างวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโต

หลังใหม่ และบริเวณลานกีฬาของโรงเรียนวัดกลางคูเวียงซึ่งถูกปรับใช้เป็นลานจอดรถอยู่ใกล้กับตลาดน้ำ โดยแต่ละจุดกว้างขวางสามารถจอดรถได้ถึง 50-80 คันและเชื่อมต่อถึงกันได้ การเข้าออกลานจอดรถสะดวกสบาย มีผู้ดูแลและจัดการเรื่องการจอดรถเพื่อความเป็นระเบียบ ลักษณะพื้นผิวของลานจอดรถบริเวณวิหารทั้ง 2 ด้านทางด้านหินละเอียดราบเรียบไม่มีหลุม ส่วนบริเวณลานกีฬาที่ใช้เป็นที่จอดรถเป็นพื้นคอนกรีต (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

ห้องน้ำและห้องสุขา พบว่า ภายในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงได้จัดบริการห้องน้ำห้องสุขาไว้ฟรีแก่นักท่องเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวที่ต้องการบริจาคเพื่อการบำรุงรักษาห้องน้ำห้องสุขาหรือค่าน้ำค่าไฟ ก็สามารถทำได้โดยทางวัดได้ตั้งตู้รับบริจาคไว้ด้านหน้าเพื่อการบริจาคตามศรัทธา ห้องน้ำห้องสุขามี 2 จุด ได้แก่ บริเวณหลังศาลาการเปรียญซึ่งมีสภาพคับแคบ ไม่เพียงพอ และไม่สะอาดนัก อีกจุดคือบริเวณติดลานจอดรถใกล้ตลาดน้ำ มีห้องน้ำห้องสุขาไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวชายจำนวน 10 ห้อง และสำหรับนักท่องเที่ยวหญิงจำนวน 10 ห้อง การทำความสะอาดห้องน้ำบริเวณนี้มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเป็นช่วงเวลา ดังนั้นห้องน้ำห้องสุขาจึงมีความสะอาดพอสมควร การแยกห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงยังไม่เป็นสัดส่วนที่ดีพอ เนื่องจากอยู่ในอาคารเดียวกันไม่มีแผงกั้นสามารถเดินผ่านถึงกันได้แม้จะให้เข้าคนละด้านก็ตาม และจากข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวพบว่า จำนวนห้องน้ำห้องสุขายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

ระบบการสื่อสารสาธารณะ พบว่า ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงโทรศัพท์สาธารณะมีไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงโดยบริเวณตลาดน้ำมีตู้โทรศัพท์สาธารณะจำนวน 1 ตู้ และบริเวณสถานที่ทำบุญมีจำนวน 1 ตู้ เครื่องโทรศัพท์สาธารณะมีสภาพเก่าแต่ยังสามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารได้

การบริการนักท่องเที่ยว พบว่า มีเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ของวัดให้การดูแลนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีตลอดเวลา ในบริเวณพื้นที่ทำบุญมีโฆษกคอยประกาศแนะนำสิ่งต่างๆที่น่าสนใจภายในวัดและตลาดน้ำอยู่เสมอ และบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำยังมีโฆษกประจำเพื่อแนะนำร้านค้าร้านอาหารที่น่าสนใจ และเตือนนักท่องเที่ยวเรื่องความปลอดภัยในการพักผ่อนบริเวณแพและระมัดระวังในการให้อาหารปลาอีกด้วย การแต่งกายของเจ้าหน้าที่ควรมีเครื่องแบบเฉพาะเพื่อให้แตกต่างจากนักท่องเที่ยว และควรจัดทำเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแจกให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

2.9 ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง พบว่า ถนนจากตัวอำเภอนครชัยศรีถึงตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เป็นถนน 2 เลน พื้นผิวถนนลาดด้วยยางแอสฟัลท์ ทำให้การเข้าถึงสะดวกสบาย มีจุดที่ต้องระวังคือประตูเข้าวัดอยู่บริเวณทางโค้งและไม่มีป้ายเตือนว่าถึงวัดแล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมาเที่ยวต้องชะลอรถอย่างกะทันหันเพื่อที่จะเลี้ยวเข้าวัด ส่วนถนนและทางเดินภายในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเป็นพื้นคอนกรีตเกือบทั้งหมด (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

2.10 รถสาธารณะที่เข้าถึง พบว่า รถสาธารณะที่ใช้ในการเดินทางมายังตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ รถโดยสารประจำทางที่วิ่งระหว่างอำเภอเมืองนครปฐมและอำเภอดอนตูม อัตราค่าโดยสารจากในเมืองนครปฐมมายังตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีราคา 20 บาท โดยมีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตรและใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที และรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างบริเวณปากทางเข้าวัด อัตราค่าบริการ 10 บาท การเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางต้องใช้เวลาในการรอคอยพอสมควรและต้องลงรถที่ปากทางเข้าวัดแล้วต่อรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง หรือนั่งรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างตัวอำเภอนครชัยศรีเพื่อมายังตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงก็ได้ มีอัตราค่าบริการ 40 บาท

ภาพที่ 7 สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวน้ำพุร้อนทาง ลานจอดรถ ห้องน้ำ-ห้องสุขา และลักษณะถนนที่ใช้ในการเดินทาง
(ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ผลการศึกษาสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ พบว่า สิ่งปลูกสร้างโบราณสถานที่สำคัญของทางวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหารพระประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังเก่า วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ และศาลาการเปรียญ ส่วนโบราณวัตถุที่สำคัญของทางวัด ได้แก่ รูปเคารพหลวงพ่อกุญชรโต ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ และรูปเคารพของเหล่าพระบูรพาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ ได้แก่ หลวงปู่ทวด แห่งวัดช้างไห้ หลวงปู่บุญ และหลวงปู่เพิ่ม แห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร ประดิษฐานอยู่ภายในศาลาการเปรียญสถานที่จัดกิจกรรมทำบุญ (ดังที่แสดงในภาพที่ 8)

3.1 สิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน ภายในวัดกลางคูเวียงมีสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ ได้แก่ โบสถ์ วิหารพระประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังเก่าและหลังใหม่ และศาลาการเปรียญ ซึ่งตั้งอยู่รวมกันบริเวณด้านหน้าภายในวัด ใกล้กับลานจอดรถ ข้อแตกต่างของโบสถ์และวิหารคือวิหารแม้จะใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเหมือนกัน แต่ไม่สามารถทำสังฆกรรมได้ เนื่องจากไม่มีกำหนดเขตแดน หรือสีมาไว้เหมือนโบสถ์

โบสถ์ หรือพระอุโบสถเป็นอาคารสถานที่สำคัญที่สุดในวัด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญสำหรับพระภิกษุสงฆ์ โบสถ์ของวัดกลางคูเวียงเป็นอาคารแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีขนาด 5 ห้องมีสภาพมั่นคงแข็งแรง ไม่มีร่องรอยของการชำรุดทรุดโทรม สังกัดได้จากสีที่ยังดูดีไม่มีร่องรอยของการหลุดร่อน และมีการบูรณะซ่อมแซมอยู่เป็นระยะ ตัวโบสถ์มีขนาดกลาง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2479 มีรั้วแก้วกั้นโดยรอบ และไม่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปเข้าไปเยี่ยมชมหรือสักการบูชาพระประธานภายในโบสถ์เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างมุ่งไปทำบุญบริเวณศาลาการเปรียญ แต่เมื่อถึงช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีทางวัดก็จะเปิดให้พุทธศาสนิกชนเข้าไปสักการะองค์พระประธานภายในโบสถ์เพราะเป็นช่วงเทศกาลงานประจำปีของวัดกลางคูเวียง

วิหาร มี 3 หลังได้แก่

1. วิหารพระประจำวันเกิด ตัววิหารมีขนาดเล็ก สร้างเมื่อพ.ศ.2536 ด้านหน้าวิหารยาวประมาณ 10 เมตรและด้านข้างกว้างประมาณ 7 เมตร ตั้งอยู่ทางซ้ายมือของตัวโบสถ์ ยังมีสภาพใหม่และมั่นคงแข็งแรงดี ใช้เป็นที่ประดิษฐานของพระประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน วิหารถูกปิด เนื่องจาก

นักท่องเที่ยวนิยมไปทำบุญกันที่บริเวณศาลาการเปรียญ วิหารพระประจำวันเกิดจะเปิดใช้เมื่อถึงเทศกาลงานประจำปีของวัดกลางคูเวียงเช่นเดียวกับโบสถ์

2. วิหารหลังหลวงพ่อกุญชรโตหลังเก่า ตั้งอยู่ด้านหลังวิหารพระประจำวันเกิด เป็นอาคารทรงคฤห์ขนาดเล็ก มีเพียง 2 ช่วงเสา ด้านหน้าวิหารความยาวประมาณ 5 เมตรและด้านข้างยาวประมาณ 10 เมตร ไม่ปรากฏปีที่สร้าง มีโซ่คล้องประตูปิดตายไว้ ตัววิหารมีสภาพเก่าแก่ ทรวดโทรม ไม่มีการบำรุงรักษา และปล่อยรกร้าง แต่เดิมวิหารนี้ถูกใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพหลวงพ่อกุญชรโต และจากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่วัดทำให้ทราบว่า เนื่องจากบริเวณพื้นที่ของวิหารหลังเก่านี้อยู่ต่ำจึงถูกน้ำท่วมเกือบทุกปี ทางวัดจึงได้สร้างวิหารหลังใหม่ขึ้น เพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพหลวงพ่อกุญชรโตแทนวิหารหลังเก่า

3. วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ เป็นวิหารแบบจัตุรมุขบนฐานสูงมีบันไดเดินขึ้นไป โดยข้างบันไดขึ้นวิหารมีศาลารายทั้ง 2 ด้าน วิหารหลังใหม่นี้เปิดให้ประชาชนได้ขึ้นไปสักการะบูชาหลวงพ่อกุญชรโตทุกวัน เมื่อเดินขึ้นไปพบว่า สภาพพื้นบันไดด้านบนและพื้นระเบียงค่อนข้างสกปรกเนื่องจากมีมูลนกพิราบกระจายเกลื่อนอยู่ทั่วบริเวณ เนื่องจากกิจกรรมการทำบุญทั้งหมดจัดขึ้นบริเวณศาลาการเปรียญทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมุ่งไปทำบุญกันที่ศาลาการเปรียญจนหมด มีเพียงคนท้องถิ่นและละแวกใกล้เคียงเท่านั้นที่นิยมขึ้นไปสักการบูชาหลวงพ่อกุญชรโตบนวิหารหลังใหม่

ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้นยกใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ทำมุขลด 2 ชั้น โดยรวมมีสภาพมั่นคงแข็งแรงดี ที่ตั้งของศาลาการเปรียญอยู่ห่างจากโบสถ์ และวิหารเข้าไปเล็กน้อย บริเวณใต้ถุนศาลาการเปรียญถูกใช้เป็นที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญในลักษณะต่างๆอย่างเต็มพื้นที่ ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแก้วใหญ่ที่สุด การสักการบูชารูปเคารพเหล่าพระบูรพาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ การทำสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ การตัดบาตรสตางค์ การซื้อที่ดิน การทำบุญโลงศพ การเช่าวัตถุมงคล เป็นต้น ทำให้มีสภาพแออัดเมื่อถึงช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันมาก

3.2 โบราณวัตถุ วัดกลางคูเวียงมีโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่

รูปเคารพหลวงพ่อกุญชรโต เป็นที่เคารพนับถือของคนในพื้นที่และละแวกใกล้เคียง ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัดกลางคูเวียงมาช้านาน ประดิษฐานอยู่บนวิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ มีขนาดหน้าตักประมาณสองเศษ ทำจากโลหะสัมฤทธิ์ สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ในวัดสันนิษฐานกันว่าน่าจะมีอายุใกล้เคียงกับวิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังเก่า

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงหลวงพ่อกุญชูโตไว้ว่า หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทำสงครามปราบเมืองเวียงจันทร์ได้สำเร็จ พระองค์ได้กวาดต้อนชาวเมืองเวียงจันทร์ล่องมาตามแม่น้ำนครชัยศรีจนถึงหมู่บ้านสัมปทวนในเขตมณฑลนครชัยศรี จึงให้ชาวเมืองเวียงจันทร์ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านสัมปทวน ในบรรดาชาวเมืองเวียงจันทร์ที่ถูกกวาดต้อนมานั้นมีเจ้านายฝ่ายเวียงจันทร์มาด้วยคือ เจ้าเมืองซ้ายและพระชายาหม่อมเจ้าโสภี เมื่อชาวเวียงจันทร์ตั้งถิ่นฐานเรียบร้อยแล้ว เจ้าเมืองซ้ายและพระชายาได้บูรณะวัดร้างที่ชาวบ้านในละแวกนั้นเรียกกันว่า “วัดกลาง” และได้อาราธนาท่านพระครูบุญชูโตมาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกปกครองวัดกลางและเรียกชื่อใหม่ว่า “วัดกลางลาว”

รูปเคารพพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ ได้แก่ หลวงปู่ทวด แห่งวัดช้างให้ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร และ หลวงปู่บุญและหลวงปู่บุญ แห่งวัดกลางบางแก้ว มีขนาดเกือบเท่าตัวจริง ทำจากโลหะสัมฤทธิ์ ไม่มีการบันทึกว่าทางวัดจัดสร้างขึ้นเมื่อใด ประดิษฐานอยู่ในบริเวณศาลาการเปรียญสถานที่ประกอบกิจกรรมทำบุญหลากหลายประเภท

หลวงปู่ทวด หรือ สมเด็จพระโฆษาจารย์แห่งกรุงศรีอยุธยา หรือที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปเรียกกันว่า หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด แห่งวัดช้างให้ เนื่องด้วยเพราะความเป็นพระศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และอภิญญาแก่กล้าทำให้พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพและนับถืออย่างไม่มีวันเสื่อมคลายจนถึงปัจจุบัน ตามตำนานกล่าวไว้ว่า ขณะที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดพะโคะ ท่านมีอายุได้ 80 ปีเศษ ท่านได้เดินพักผ่อนอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลจีน ขณะนั้นมีโจรสลัดจีนแล่นเรือผ่านมาจึงจับท่านขึ้นเรือ เมื่อเรือแล่นออกจากฝั่งไม่นานกลับหยุดนิ่งเป็นเวลาหลายวัน จนน้ำจืดในเรือหมด หลวงปู่ทวดเห็นความเดือดร้อนของพวกโจร ท่านจึงเหยียบเท้าลงบนผิวและบอกให้พวกโจรจินตค้ำน้ำมาชิมดู ปรากฏว่าน้ำนั้นมีรสจืดเหมือนน้ำธรรมดาในแม่น้ำลำคลอง พวกโจรจึงพากันขอมาโทษกับท่านและส่งท่านกลับฝั่งดังเดิม

หลวงปู่บุญ แห่งวัดกลางบางแก้ว หรือ “พระครูพุทธวิถีนายก” เริ่มเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ด้วยการบรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออายุได้ 15 ปี ณ วัดกลางบางแก้ว ต่อมาเมื่ออายุได้ 22 ปีได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดกลางบางแก้ว ได้รับฉายาว่า “ชุนฺทรโชติ” ในปี พ.ศ. 2429 หลวงปู่บุญได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดกลางบางแก้ว มีอายุพรรษาได้ 16 พรรษา หลวงปู่บุญเป็นพระที่เชี่ยวชาญในทางวิปัสสนากรรมฐานตั้งแต่อายุน้อยและสามารถทำของได้ศักดิ์สิทธิ์โดยท่านได้ศึกษาทางด้านวิปัสสนาธุระและเวทย์วิทยาคมจากพระปลัดทอง เจ้าอาวาสวัดกลางบางแก้วใน

ขณะนั้น และพระปลัดปาน เจ้าอาวาสวัดตุ๊กตาในสมัยนั้น ท่านเป็นพระที่เคร่งครัดในการลงกระทำ อุโบสถทุกวันในตอนเช้าและตอนเย็น เนื่องจากท่านเป็นพระที่เก่งในด้านวิปัสสนากรรมฐานและ ปลุกเสกวัตถุมงคลเครื่องรางได้ศักดิ์สิทธิ์ ท่านจึงมีลูกศิษย์มากมายทั้งที่เป็นฆราวาสและพระภิกษุ สงฆ์ วัตถุมงคลของท่านที่ได้รับความนิยมคือ เหรียญ พระเนื้อดิน และเครื่องรางของขลังต่างๆ มี พุทธคุณด้านเมตตามหานิยม

หลวงปู่เพิ่ม พระพุทธวิถีนายก (เพิ่ม ปญฺญวสฺ โน) แห่งวัดกลางบางแก้ว ลูกศิษย์หลวงปู่ บุญพระเกจิอาจารย์ชื่อดังแห่งลุ่มน้ำนครชัยศรี บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ 8 ปี และอุปสมบท เป็นพระภิกษุเมื่ออายุ 21 ปี ณ วัดกลางบางแก้ว โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (แพ ตีสุทธเทโว) เมื่อครั้ง พระองค์ยังดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระวันรัต วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นพระอุปัชฌาย์ หลวงปู่เพิ่ม ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดกลางบางแก้ว เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2481 หลวงปู่เพิ่ม เป็นพระที่เคร่งครัดด้วยศีลาจารวัตรเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ท่านเป็น พระที่สร้างสมคุณบารมีด้วยการเสียดสละเพื่อประโยชน์แก่สังคม วัตถุมงคลที่โดดเด่นเฉพาะตัวและ เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางของท่าน คือ เบี้ยแก้

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร หรือที่คน ทั่วไปเรียกกันว่า “สมเด็จพระโต” “หลวงปู่โต” หรือ “สมเด็จพระวัดระฆัง” เป็นพระอมตมหาเถระที่เป็น เลิศทั้งด้านสมณะและวิปัสสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และได้รับความนิยมและการนับถือ อย่างมากตั้งแต่ท่านมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบัน นอกจากท่านจะเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีจริยาวัตรนำ เลื่อมใสแล้ว ท่านยังเจนจบทั้งพุทธศาสตร์และไสยศาสตร์ พระสมเด็จของท่านเป็นที่เลื่องลือไปทุก สารทิศว่ามีคุณวิเศษอภินิหารและอศจรรย์นานับประการ จนเป็นที่ปรารถนาของทุกคน (พ.สุวรรณ 2553:6) พระคาถาของท่านที่รู้จักกันดีคือ พระคาถาชินบัญชร

ภาพที่ 8 โบสถ์ วิหารต่างๆ รูปเคารพหลวงพ่อกุญชรบุญชูโต และรูปเคารพเหล่าพระบูรพาจารย์ (ภาพโดยนายโสภณ สุขสำอางค์ เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2554)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จำนวน 384 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวจำนวน 10 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิภาคที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยว ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง และระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวน

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	130	33.9
หญิง	254	66.1
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	45	11.7
21-30 ปี	133	34.6
31-40 ปี	107	27.9
41-50 ปี	74	19.3
51-60 ปี	24	6.2
61 ปีขึ้นไป	1	0.3
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	20	5.3
มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย	68	18.1
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	68	18.1
ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี	219	58.4

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	79	21.0
พนักงานบริษัทเอกชน	109	29.0
กิจการส่วนตัว	83	22.1
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	50	13.3
รับจ้าง	31	8.2
เกษียณ/ว่างงาน	8	2.1
เกษตรกร	4	1.1
อื่นๆ	12	3.2
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	43	12.0
5,000 – 10,000 บาท	84	23.5
10,001 – 15,000 บาท	66	18.5
15,001 – 20,000 บาท	35	9.8
20,001 – 30,000 บาท	54	15.1
มากกว่า 30,000 บาท	75	21.0
ภูมิลำเนาที่อาศัยในปัจจุบัน		
นครปฐม	127	33.5
กรุงเทพมหานคร	158	41.7
อื่นๆ	94	24.8

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว		
เที่ยวชมและพักผ่อน	236	61.9
ทำกิจกรรมทางศาสนา	210	55.1
ซื้อสินค้าภายในตลาดน้ำ	86	22.6
รับยาสมุนไพร	27	7.1
นวดแผนโบราณ	11	2.9
อื่นๆ	24	6.3
จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยว		
ครั้งแรก	209	55.1
ครั้งที่ 2	32	8.4
ครั้งที่ 3	24	6.3
ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป	114	30.1
ยานพาหนะที่ใช้เดินทาง		
ยานพาหนะส่วนตัว	341	90.0
ยานพาหนะรับจ้าง	17	4.5
รถนำเที่ยว	3	0.8
อื่นๆ	17	4.5
ระยะเวลาในการท่องเที่ยว		
น้อยกว่า 30 นาที	17	4.5
30 นาที – 1 ชั่วโมง	181	47.8
1 – 2 ชั่วโมง	125	33.0
มากกว่า 2 ชั่วโมง	56	14.8

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวได้ว่า

เพศของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.1 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 33.9

อายุของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.6 และอายุของนักท่องเที่ยวที่มามีอายุน้อยที่สุดคือ อายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.3

ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.4 และระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่มามีอายุน้อยที่สุดคือ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 5.3

อาชีพของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 29.0 และนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเกษตรกรมาท่องเที่ยวมีอายุน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.1

รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.5 และนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท มาเที่ยวมีอายุน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.8

ภูมิลำเนาที่อาศัยในปัจจุบันของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีภูมิลำเนาที่อาศัยในปัจจุบัน คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 41.7 และนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นมาเที่ยวมีอายุน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.8

วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีวัตถุประสงค์เพื่อมาเที่ยวชมและพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 61.9 และวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเพื่อใช้บริการนวดแผนโบราณ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.9

จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวเป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.1 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 8.4 และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นครั้งที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 6.3

ยานพาหนะที่ใช้เดินทางของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 90.0 และยานพาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้ในการเดินทางมาเที่ยวน้อยสุดคือ รถนำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 0.8

ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนร้อยละ 47.8 ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 30 นาที – 1 ชั่วโมง และนักท่องเที่ยวจำนวนร้อยละ 4.5 ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว น้อยกว่า 30 นาที

ตอนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง และด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงรายด้าน

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม	3.91	0.59	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง	3.56	0.58	มาก
3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ	3.92	0.54	มาก
รวม	3.80	0.57	มาก

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}=3.80$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

(\bar{x} =3.92) รองลงมาคือด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม (\bar{x} =3.91) และด้านสิ่งแวดล้อมและการเข้าถึง (\bar{x} =3.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ
1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม			
1.1 การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด	4.18	0.84	มาก
1.2 การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด	4.14	0.87	มาก
1.3 การปิดทองเบี้ยแก้ใหญ่ที่สุด	4.06	0.90	มาก
1.4 ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา	4.07	0.78	มาก
1.5 ความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการ เครื่องไทยทาน	4.22	0.78	มากที่สุด
1.6 การแจกหรือให้เช่าวัตถุมงคลและเครื่องราง ของขลัง	3.56	0.88	มาก
1.7 การเรียกรับการบริจาคทำบุญตามศรัทธา	3.85	0.88	มาก
1.8 การบริการยาสมุนไพรไทย	3.76	0.93	มาก
1.9 การนวดแผนโบราณ	3.60	0.94	มาก
1.10 บรรยากาศของตลาดน้ำ	3.98	0.88	มาก
1.11 การให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำ	4.07	0.80	มาก
1.12 หม้อยาใหญ่	3.67	0.91	มาก
1.13 การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำ	3.45	1.01	มาก
รวม	3.91	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =3.91) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในเรื่องของความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทานอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.22$) ส่วนข้ออื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำ มีค่าคะแนนต่ำสุด ($\bar{x}=3.45$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในแต่ละข้อ พบว่า ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ข้อที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเรือไทยทาน($\bar{x}=4.22$) ลักษณะที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าคะแนนมากไปหาน้อยได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา การให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำ การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุด บรรยากาศของตลาดน้ำ การเรียกบริการบริจาคทำบุญตามศรัทธา การบริการยาสมุนไพรไทย หม้อยาใหญ่ การนวดแผนโบราณ การแจกหรือให้เช่าวัตถุมงคล และเครื่องรางของขลัง และสุดท้ายได้แก่ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำ

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ติดต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง			
2.1 ร้านอาหาร			
1)ความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร	3.26	0.95	ปานกลาง
2)ราคาอาหาร	3.60	0.80	มาก
3)คุณภาพและความสะอาดของอาหาร	3.59	0.80	มาก
4)รสชาติของอาหาร	3.62	0.71	มาก
5)ความหลากหลายในประเภทของร้านอาหาร	3.34	0.84	ปานกลาง
รวม	3.49	0.74	มาก
2.2 การบริการห้องสุขา			
1)ความเพียงพอของจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา	3.60	0.78	มาก
2)ความสะอาดของห้องน้ำ-ห้องสุขา	3.45	0.76	มาก
3)ความปลอดภัยของห้องน้ำ-ห้องสุขา	3.46	0.73	มาก
รวม	3.50	0.70	มาก
2.3 ที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว			
1)ความเพียงพอ	3.60	0.86	มาก
2)ความมั่นคงแข็งแรง	3.63	0.77	มาก
3)มีให้บริการตามจุดต่างๆทั่วพื้นที่	3.53	0.78	มาก
รวม	3.59	0.74	มาก
2.4 วิทยากรบรรยายหรือผู้ให้ข้อมูลภายในวัด	3.52	0.88	มาก
รวม	3.52	0.88	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
2.5 สถานที่จอดรถ			
1)ความเพียงพอของที่จอดรถ	3.84	0.79	มาก
2)ความสะดวกในการเข้า-ออก	3.85	0.73	มาก
3)ความปลอดภัย	3.78	0.72	มาก
4)การจัดระเบียบในการจอดรถ	3.86	0.72	มาก
รวม	3.83	0.65	มาก
2.6 ป้ายแนะนำจุดต่างๆภายในวัด			
1)ความชัดเจน	3.70	0.85	มาก
2)จำนวนของป้าย	3.58	0.84	มาก
3)ตำแหน่งของป้าย	3.57	0.82	มาก
4)ป้ายเตือนอันตรายบริเวณแพ	3.42	0.88	มาก
5)ป้ายบอกทางไปจุดต่างๆ	3.52	0.85	มาก
รวม	3.56	0.75	มาก
2.7 ความสะดวกในการเดินทาง			
1)รถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่น	3.33	0.90	ปานกลาง
2)รถจักรยานยนต์รับจ้าง	3.33	0.89	ปานกลาง
3)สภาพถนนและความปลอดภัย	3.56	0.78	มาก
4)ป้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.54	0.88	มาก
รวม	3.43	0.76	มาก
รวม	3.56	0.58	มาก

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =3.56) เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรื่องสถานที่จอดรถมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (\bar{x} =3.83) รองลงมาคือที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว (\bar{x} =3.59) และน้อยที่สุดคือ เรื่องความสะดวกในการเดินทาง (\bar{x} =3.43)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงในแต่ละข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าคะแนนของลักษณะที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

สถานที่จอดรถ โดยภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$) และจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของการจัดระเบียบในการจอดรถความสะดวกในการเข้า-ออก และสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อความสมบูรณ์พร้อม ได้แก่ ความปลอดภัย

ที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.59$) และจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของความมั่นคงแข็งแรง ความเพียงพอ และมีให้บริการตามจุดต่างๆทั่วพื้นที่

ป้ายแนะนำจุดต่างๆภายในวัด โดยภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.56$) และจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของความชัดเจนของป้าย รองลงมาได้แก่ จำนวนของป้าย และสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงเพิ่มเติมให้ดียิ่งขึ้นไปอีกได้แก่ ป้ายเตือนอันตรายบริเวณแพ

วิทยากรบรรยายหรือผู้ให้ข้อมูลภายในวัด จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.52$)

การบริการห้องสุขา ภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.50$) จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของความเพียงพอของจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา รองลงมาได้แก่ ความปลอดภัยของห้องน้ำ-ห้องสุขา สุดท้ายได้แก่ ความสะอาดของห้องน้ำ-ห้องสุขาที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

ร้านอาหาร โดยภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.49$) จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของรสชาติของอาหาร รองลงมาได้แก่ ราคาอาหาร สิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ได้แก่ ความหลากหลายในประเภทของอาหาร และความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร ซึ่งต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาโดยเร็วที่สุด

ความสะดวกในการเดินทาง โดยภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$) จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในเรื่องของสภาพถนนและความ

ปลอดภัย รองลงมาได้แก่ ป้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจระดับปานกลางในเรื่องของรถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่น และรถจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งควรมีการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ			
3.1 ความงดงาม	4.0	0.73	มาก
3.2 ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.9	0.78	มาก
3.3 ความเก่าแก่	3.9	0.75	มาก
3.4 ความมีชื่อเสียง	3.9	0.80	มาก
3.5 ความสะอาด	3.8	0.73	มาก
3.6 บรรยากาศความร่มรื่น ความเงียบสงบ	4.0	0.78	มาก
3.7 ความปลอดภัย	3.8	0.76	มาก
รวม \bar{x}	3.92	0.60	มาก

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าในเรื่องความงดงาม และบรรยากาศความร่มรื่น ความเงียบสงบมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{x}=4.0$) โดยเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\bar{x}=3.8$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุในแต่ละข้อ จากการศึกษาพบว่า ลักษณะที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากเป็นลำดับแรกได้แก่ ความงดงาม และบรรยากาศร่มรื่น ความเงียบสงบ รองลงมาได้แก่ ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสิ่งที่ควรพัฒนาคือ ความปลอดภัยในบริเวณสถานที่

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากและมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังพบว่า

ประเด็นย่อยที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทาน ซึ่งอยู่ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จึงควรรักษามาตรฐานในประเด็นดังกล่าวรวมถึงในประเด็นอื่นๆให้คงอยู่และมีการพัฒนายิ่งขึ้นต่อไปอีก

ด้านประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจปานกลางหมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง ร้านอาหารได้แก่ ความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร และความหลากหลายในประเภทของร้านอาหาร และในเรื่องของความสะดวกในการเดินทางได้แก่ รถโดยสารประจำทางของท้องถิ่น และรถจักรยานยนต์รับจ้าง

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

จากการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสามารถสรุปได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม สิ่งที่นักท่องเที่ยวเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ การกระจายกิจกรรมทางศาสนาไปยังบริเวณโบสถ์หรือวิหารเพื่อลดความแออัดบริเวณพื้นที่ศาลาการเปรียญ การให้ความรู้เกี่ยวกับวัดและวัตถุประสงค์ในการทำบุญปิดทอง การจัดบริการล่องเรืออย่างเต็มที่ การให้ความรู้เรื่องยาสมุนไพรไทย เช่น การใช้ยาสมุนไพรอย่างถูกวิธี สรรพคุณของยาสมุนไพรแต่ละชนิด คุณและโทษของสมุนไพรแต่ละชนิด เป็นต้น การสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น การแสดงของคนในท้องถิ่น การแสดงของนักเรียนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง กิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ การชกมวยไทย ตระกร้อลอดบ่วง เป็นต้น การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยของพ่อค้าแม่ค้า การจัดให้มีเรือขายอาหารหรือสินค้าชุมชน

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ การเพิ่มจำนวนร้านค้า คุณภาพของอาหารและเครื่องดื่ม การให้บริการและการต้อนรับของพ่อค้าแม่ค้า การจัดหากระดาษชำระไว้บริการตามโต๊ะอาหาร การวางงานชมที่ใช้แล้วให้เหมาะสม สินค้าไม่มีความหลากหลายทำให้ขาดสีสันความเป็นตลาดน้ำ ป้ายเตือนอันตรายตามจุดต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณแพ ป้ายบอกทางเข้าถึงภายนอกแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ชัดเจนและไม่มีในจุดที่สำคัญ เช่น ตามทางแยกต่างๆ การจัดรถสาธารณะบริการนักท่องเที่ยว เช่น รถสองแถว หรือรถตู้ จากตัวอำเภอนครชัยศรีหรือจากแยกถนนเพชรเกษม การเพิ่มจำนวนถังขยะและจัดการขยะที่เต็มล้นออกนอกถังขยะ โดยเฉพาะบริเวณแพขายอาหาร การขยายแพให้กว้างขึ้น การเพิ่มโต๊ะอาหาร

การปรับปรุงห้องน้ำ-ห้องสุขาแยกระหว่างหญิงและชายให้เป็นสัดส่วน การปรับปรุงและซ่อมแซมที่นั่งพักที่เป็นไม้ให้ดีและสวยงาม การตกแต่งพื้นที่บริเวณตลาดน้ำให้สวยงามขึ้น

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอแนะให้เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นโดยเข้าถึงในทุกสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี และอินเทอร์เน็ต เพื่อกระจายข้อมูลไปสู่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นเครื่องมือเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการจดบันทึกประเด็นสำคัญๆของการสัมภาษณ์ไว้พร้อมทั้งบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยการทำ ความเข้าใจในข้อมูลที่ได้มา กำหนดประเด็นหลัก ศึกษาหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตรวจสอบความหมายและข้อมูลของแต่ละคน จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนเป็นรายงาน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1)เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดกลางคูเวียง และผู้จัดการตลาดน้ำ 2)เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลก้านันและผู้ใหญ่บ้าน 3)ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และ 4)ผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงสรุปได้เป็นประเด็นต่างๆดังนี้

1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ผู้ริเริ่มให้มีตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงได้แก่ ท่านเจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียงองค์ปัจจุบัน คือ พระครูโสภณสาธุการ เมื่อปีพ.ศ.2542 วัตถุประสงค์ในการจัดให้มีตลาดน้ำแห่งนี้เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และให้คนไทยทำบุญเข้าวัดกันมากขึ้น สถานการณ์การท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นบางส่วน และตลาดน้ำเปิดให้บริการในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำ ดังนี้

“เริ่มสร้างตลาดน้ำเมื่อปี 2542 ให้คนที่อาศัยรอบวัดมีรายได้มีงานทำ ตอนนีสถานการณ์ท่องเที่ยวของตลาดน้ำก็ยังดีอยู่พอสมควร” (พระครูโสภณสาธุการ (เชิญ โสโธ) เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“ผู้สร้างตลาดน้ำแห่งนี้คือ ท่านพระครูโสภณสาธุการ เพื่อให้คนรอบๆวัดมีรายได้ ในอดีตเจริญมากและต่อๆมาก็ซบเซาไปบ้าง จนกระทั่งปัจจุบันวัดนธรรมจังหวัดนครปฐมเข้ามาช่วยปรับปรุงและดีขึ้นตามลำดับ โดยมีการสนับสนุนจากการท่องเที่ยว” (นายพินิต จำปาเวียง กรรมการวัดและรองผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“ตลาดน้ำเริ่มเมื่อปี 2542 เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงครอบครัว หลวงพ่อ(พระครูโสภณสาธุการ) เป็นผู้ริเริ่ม เป็นตลาดของวัด เปิดบริการเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” (นายสนั่น สาลีเวียง กรรมการวัด, 18 กันยายน 2554)

“พระครู โสภณสาธุการ เจ้าอาวาสปัจจุบันเป็นผู้ริเริ่มในการจัดตลาดน้ำ เพื่อให้คนไทยมาทำบุญเข้าวัด และเป็นการเสริมรายได้ให้กับคนในพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับประชาสัมพันธ์ มีการสนับสนุนจากภาครัฐบ้าง” (นายสรารุช จีรังคานนท์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวนในฐานะผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุดในโลก การปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุดในโลก หม้อฮอยาใหญ่ที่สุด การให้อาหารปลาริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี การให้บริการยาสมุนไพรไทย การนวดแผนไทยโบราณ และการทำบุญรูปแบบต่างๆ เช่น การถวายสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ การตัดบาตรสตางค์ การบริจาคซื้อโลงศพ การซื้อที่ดิน การปิดทองพระประจำวันเกิด เป็นต้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำ ดังนี้

“มีกิจกรรมทำบุญปิดทองลูกนิมิต 9 วัด ลูกนิมิตใหญ่ เบ็ญแก่ใหญ่ ทำบุญถวายสังฆทาน สะเดาะเคราะห์ ตัดบาตรสตางค์ ซื้อโลงศพ ให้อาหารปลา เป็นต้น” (พระครูโสภณสาธุการ (เชิญ โกลโล) เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“กิจกรรมที่น่าสนใจคือการทำบุญ ปิดทองลูกนิมิต 9 วัด ให้อาหารปลาบนแพริมแม่น้ำท่าจีน และยาสมุนไพรไทยแผนโบราณ” (นายพินิต จำปาเวียง กรรมการวัดและรองผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“กิจกรรมที่เป็นจุดเด่นมี หม้อฮอยาใหญ่ ปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ที่สุดในโลก ปิดทองลูกนิมิตใหญ่ที่สุดในโลก และวัดนี้เป็นวัดที่รักษาด้วยยาแผนโบราณ” (นายสนั่น สาลีเวียง กรรมการวัด, 18 กันยายน 2554)

“กิจกรรมท่องเที่ยวที่เด่นและน่าสนใจได้แก่ การไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต หม้อฮอยาใหญ่ เบ็ญแก่ใหญ่” (นายสรารุช จีรังคานนท์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวนในฐานะผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ดังนี้

“การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว กิจกรรมที่น่าสนใจได้แก่ การปิดทองไหว้พระ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดกับลูกนิมิตใหญ่ ปิดทองเบ็ญแก่ใหญ่ การให้อาหารปลา” (นายมนตรี สงวนจิน นายองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

“กิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การทำบุญ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด...การสนับสนุนคือรองบจากจังหวัดในการพัฒนาตลาดน้ำ เพื่อให้มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น” (นายประพันธ์ หนูเชื้อเวียง กำนันตำบลสัมปทวน, 3 ตุลาคม 2554)

“กิจกรรมท่องเที่ยวที่นิยมได้แก่ ปิดทองลูกนิมิต 9 วัด ไหว้พระ ปิดทองเบ็ญแก่ การให้อาหารปลา หม้อยาใหญ่ เป็นต้น” (นายอลงกต ศิลเวียง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1, 3 ตุลาคม 2554)

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ดังนี้

“เรื่องเด่นๆของวัด ก็มีปิดทองลูกนิมิตใหญ่ ลูกนิมิต 9 วัด หม้อยาใหญ่ แผลปลา” (นายวิรัตน์ ทำทอง ชาวบ้านหมู่ 1 ต.สัมปทวน)

และสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการร้านค้าที่กล่าวถึงกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ดังนี้

“จุดเด่นคือการทำบุญแบบครบวงจร เช่น ไหว้พระ ปิดทองลูกนิมิต 9 วัด ลูกนิมิตใหญ่ ทำสังฆทาน สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา ” (นายสนธิ ศรีรางวัล พ่อค้าขายน้ำตาลปั้น)

“มีจุดเด่นมากมาย ทั้งการทำบุญ ลูกนิมิตใหญ่ เบ็ญแก่ใหญ่ หม้อยาใหญ่ ปิดทองลูกนิมิต 9 วัด มีปลาตัวใหญ่ๆที่แผลปลา” (นางสาวจันทิมา สาลีเวียง, แม่ค้าขายขนมไทย)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านในชุมชนมีการเข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เช่น การไปทำบุญที่วัด การเลือกซื้อสินค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง การนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ภายในครัวเรือนเข้าไปจำหน่ายในตลาดน้ำ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของชาวบ้าน ดังนี้

“วันหยุดไปทำบุญเป็นประจำอยู่แล้ว ไปซื้อของกินของในตลาดน้ำ ซื้อผักผลไม้มาทำกินที่บ้าน คนข้างบ้านเค้าเอาของไปขายก็มี” (นางอุทัยวรรณ ภูติวิเศษ แม่บ้าน ชาวบ้านหมู่ 1 ต.สัมปทวน)

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า แนวทางการพัฒนา คือ การเพิ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวนจะสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การอบรมเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อย และหมอนวดแผนโบราณจิว การจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและของดีพื้นบ้านของชุมชน เช่น การแสดงการทำขนมไทย และหัตถกรรมจักรสาน เป็นต้น และการของบประมาณสนับสนุนจากทางจังหวัดในการสร้างเวทีการแสดงและศูนย์แสดงสินค้าโอท็อป สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน ดังนี้

“ในอนาคตทาง อบต. มีนโยบายจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น มีมัคคุเทศก์น้อย หมอนวดแผนโบราณจิว โดยอบรมเยาวชนในชุมชนขึ้นมา มีการสาธิตการทำขนมไทย และหัตถกรรมจักรสาน เป็นต้น ซึ่งคาดว่าจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี อีกอย่างคือจะของบจากทางจังหวัดเพื่อมาสร้างเวทีการแสดงและศูนย์สินค้าโอท็อป ให้กับทางตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง” (นายมนตรี สงวนจิน นายองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

และสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงที่เสนอให้มีการจัดกิจกรรมการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนี้

“อยากให้ตลาดน้ำจัดการแสดงของท้องถิ่นทั้งเสาร์อาทิตย์จะได้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะกว่านี้” (นายฉวี ขุนศรี, พ่อค้าขายผลไม้)

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า วัด องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน และผู้ใหญ่บ้านร่วมกันมีบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน โดยการสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และระบบการสื่อสารสาธารณะ และการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและสิ่งปลูกสร้างต่างๆภายในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง คือ

การเพิ่มจำนวนร้านค้าเพื่อให้มีสินค้าและบริการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น การสร้างจุดเด่นเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้จัดการตลาดน้ำชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ดังนี้

“การพัฒนาตลาดน้ำในอนาคตคือจัดตลาดให้น่าประทับใจ เพิ่มจุดเด่นของตลาด ตลาดน้ำยังขาดความหลากหลายของสินค้า ตอนนี้ก็มีการประกาศรับพ่อค้าแม่ค้าหรือผู้สนใจที่จะเข้ามาค้าขายในตลาดน้ำเพิ่มเติมอีก” (นายสุราษฎร์ จีรังคานนท์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน ในฐานะผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“อยากให้มีย่านค้าเยอะๆ คนจะได้มาเที่ยวกันบ่อยๆและมากๆ” (นางสุมล หมื่นราษฎร์ รับจ้าง ชาวบ้าน หมู่ 1 ต.สัมปทวน)

“ร้านค้าของเราขายน้อยมากนัก อยากให้ช่วยหาร้านขายสินค้าใหม่ๆที่ต่างจากเดิมเข้ามาขายให้มากกว่านี้” (นางลัดดา แผลงปาน, แม่ค้าขายก้วยเตี๋ยว)

“น่าจะหาอะไรที่เป็นจุดเด่นขึ้นอีก แล้วก็หาร้านค้าที่หลากหลายเข้ามาขายเพื่อดึงดูดคนให้มาเที่ยว” (นางสาวปรีญา เล้าทวิทรัพย์, แม่ค้าขายของเบ็ดเตล็ด)

การดูแลซ่อมแซม บำรุงรักษา และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมตามกำลังทรัพย์ของทางวัด และขอการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาส และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่กล่าวไว้ดังนี้

“เรื่องการอำนวยความสะดวกให้กับคนมาเที่ยวและทำบุญ วัดก็มีที่นั่งพักผ่อนรอบๆบริเวณวัด ชุมนุสนาไม่ต่างๆ มีสิ่งของในการทำบุญพร้อม เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องสังฆทาน เรื่องการบำรุงรักษา จัดหาเพิ่มเติมทางวัดส่วนใหญ่เป็นผู้ออกทุนเอง อย่างซ่อมแซมแพเอง พัฒนาพื้นที่วัดและตลาดน้ำเอง มีงบประมาณจากทางรัฐบาลมาช่วยบ้าง” (พระครูโสภณสาธุการ (เชิญ โสโกล) เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายอะไรต่างๆ ทางอบต.ก็ช่วยทางวัดช่วยกันจัดหาเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยของบสนับสนุนจากทางจังหวัด” (นายมนตรี สงวนจีน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า การคมนาคมเพื่อเข้าถึงตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีความสะดวกสบาย สภาพถนนมีความเรียบร้อยดี พื้นผิวถนนลาดยางอย่างดี มีรถประจำทางท้องถิ่นวิ่งผ่านทางเข้าตลาดน้ำ ได้แก่ รถโดยสารประจำทางวิ่งระหว่างนครปฐมและอำเภอดอนตูม และมีรถจักรยานยนต์รับจ้างคอยบริการทั้งจากตัวอำเภอนครชัยศรีและบริเวณปากทางเข้าวัดกลางคูเวียง แนวทางการพัฒนา คือ การปรับปรุงและติดตั้งป้ายบอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

“ส่วนด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก ถนนลาดยางตลอดจนถึงแหล่งท่องเที่ยว มีรถโดยสารประจำทางวิ่งระหว่างอำเภอเมืองนครปฐมกับอำเภอดอนตูมผ่านปากทางเข้าวัดกลางคูเวียง และมีควมมอเตอร์ไซค์รับจ้างคอยให้บริการทั้งจากหน้าวัดและปากทางเข้าวัดหรือไปยังตัวอำเภอนครชัยศรีซึ่งอยู่ห่างไปประมาณ 3 กิโลเมตร การพัฒนาในอนาคตจะมีการติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติม” (นายมนตรี สงวนจิน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

“การเข้าถึงสะดวกดี สภาพถนนหนทางถือว่ายังดีอยู่ จะมีปรับปรุงบ้างในบางจุด เช่น ป้ายบอกทางต่างๆ ที่เก่าชำรุด” (นายประพันธ์ หนูเชื้อเวียง กำนันตำบลสัมปทวน, 3 ตุลาคม 2554)

“การเข้าถึงตลาดน้ำก็เรียบร้อยดี ถนนลาดยางอย่างดี เดินทางไปมาสะดวกสบาย” (นายอลงกต ศิลาวีญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1, 3 ตุลาคม 2554)

การประชาสัมพันธ์และระบบการสื่อสารสาธารณะ ได้แก่ การติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะเพิ่มเติม การจัดทำแผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน ดังนี้

“ในอนาคตทาง อบต.คิดว่าจะเพิ่มโทรศัพท์สาธารณะขึ้นอีก และจัดทำแผ่นพับและป้ายประชาสัมพันธ์” (นายมนตรี สงวนจิน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

การพัฒนาในด้านอื่นๆที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ ด้านการดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ในอนาคตจะมีการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ทันสมัยมากขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ดังนี้

“โครงการในอนาคตจะติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ต่างๆรวมทั้งพื้นที่ท่องเที่ยวด้วยเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้มาท่องเที่ยวและชาวบ้าน” (นายมนตรี สงวนจิน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

4. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ

ผลการศึกษาพบว่า โบราณสถานที่สำคัญภายในวัดกลางคูเวียง คือ โบสถ์ซึ่งสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2479 และวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโต สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง ดังนี้

“โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เด่นก็มี โบสถ์ที่สร้างมาเกือบร้อยปีแล้วตั้งแต่ 2479 แล้วก็วิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตเป็นที่ประดิษฐานของหลวงปู่ครูบุญชูโต อดีตเจ้าอาวาสซึ่งชาวบ้านให้การนับถือกันมาก” (พระครูโสภณสาธุการ (เจริญ โกสโล) เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

ด้านโบราณวัตถุที่สำคัญของวัดกลางคูเวียง ผลการศึกษาพบว่า โบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อครุบุญชูโต อดีตเจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียงซึ่งเป็นที่นับถือมากที่สุดของคนในชุมชนและละแวกใกล้เคียง สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกรรมการวัดกลางคูเวียง ดังนี้

“พระที่ชาวบ้านแถวนั้นนับถือคืออดีตเจ้าอาวาสในสมัยก่อนหลวงพ่อครุบุญชูโต มีรูปปั้นประดิษฐานอยู่ในวิหารหลังใหม่” (นายพนิต จำปาเวียง กรรมการวัดและรองผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“โบราณวัตถุสำคัญ ก็คือ หลวงปู่ครุบุญชูโต” (นายสนั่น สาลีเวียง กรรมการวัด, 18 กันยายน 2554)

ด้านการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุภายในวัด ผลการศึกษาพบว่า มีเพียงการดูแลรักษาไม่ให้ชำรุดทรุดโทรม โดยวัดมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาและการบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุต่างๆ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาส กรรมการวัด นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

“เรื่องการพัฒนาทางวัดก็จะดูแลเรื่องการบูรณะสิ่งก่อสร้างไม่ให้ทรุดโทรม วัดจะเป็นแม่งานหลักในการซ่อมแซมปฏิสังขรณ์” (พระครู โสภณสาธุการ (เจริญ โกสโล) เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“แนวทางการพัฒนาคือทำนุบำรุงรักษาสิ่งที่ชำรุดให้ดีขึ้น” (นายสนั่น สาลีเวียง กรรมการวัด, 18 กันยายน 2554)

“ในเรื่องการดูแลโบราณสถานโบราณวัตถุ ทางอบต.จะเป็นผู้ดูแลเรื่องความปลอดภัยของทรัพย์สินเสียมากกว่า เรื่องบูรณะสิ่งต่างๆในวัด วัดมีหน้าที่ดูแลโดยตรงอยู่แล้ว” (นายมนตรี สงวนจิน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

“การพัฒนา บูรณะรักษาสิ่งก่อสร้างต่างๆภายในวัด ทางเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ” (นายประพันธ์ หนูเชื้อเวียง กำนันตำบลสัมปทวน, 3 ตุลาคม 2554)

“การดูแลรักษาโบราณสถาน วัดเป็นผู้ดูแลร่วมกับทางอบต.ที่ดูแลความปลอดภัย” (นายอลงกต ศิลาเวียง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1, 3 ตุลาคม 2554)

5. ด้านอื่นๆที่เป็นประโยชน์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอความคิดเห็นอื่นเพิ่มเติมที่ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้ความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง รวมถึงช่วยก่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมากยิ่งขึ้น จึงนำมาเสริมในการศึกษานี้ ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า

5.1 ด้านการประชาสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้มากกว่าเดิมอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงในทุกสื่อ เพื่อสร้างนักท่องเที่ยวหน้าใหม่ และดึงนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีก สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกำนัน ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ดังนี้

“ควรมีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุชุมชนอื่นๆ ขอให้สื่อโทรทัศน์มาถ่าย จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวใหม่ๆ ได้บ้าง ” (นายประพันธ์ หนูเชื้อเวียง กำนันตำบลสัมปทวน, 3 ตุลาคม 2554)

“ตอนนี้นักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยมีอยู่ อย่างตลาดน้ำลำพญาคนเยอะกว่าเรามาก น่าจะประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้อีก” (นายวสันต์ ปั้นตระกูล ชาวบ้านหมู่ 1 ต.สัมปทวน)

“อยากเสนอแนะอย่างอื่นคือการประชาสัมพันธ์ คิดว่ามีส่วนช่วยอย่างมาก ทำให้ขายได้ดีขึ้น เพราะเมื่อไรนักท่องเที่ยวมากขึ้น ก็ทำให้ขายดี” (นางธัญปัท พันธ์ป่า แม่ค้าขายสลากกินแบ่งรัฐบาล)

“ขาดการประชาสัมพันธ์ครับ ไม่มีความต่อเนื่องทำให้คนภายนอกไม่ค่อยได้รู้จักกันสักเท่าไรว่ามีตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง อยากให้หาช่องทางใหม่ๆ ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น อินเทอร์เน็ต ที่วี วิทยุ อะไรแบบนี้ที่มันดูกว้างขวางหน่อย” (สรรัชย์ อ่ำพุทธา, พ่อค้าขายลูกชิ้นปิ้ง)

“คิดว่ามีส่วนช่วยได้มาก ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้ค้าขายดีขึ้น เพราะถ้ามีการโปรโมทให้มากจะทำให้คนมาเที่ยวกันมากขึ้น” (นางสุนิสา สงวนพานิช แม่ค้าขายขนมทองม้วน)

“การโปรโมทไม่ต่อเนื่อง โปรโมทเป็นช่วงๆ ที่มีงบ พงบหมดก็ไม่ดำเนินการสานต่อ” (นายสิทธิชัย วงษ์บุญงาม, พ่อค้าขายขนม)

5.2 ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การนำสินค้าภายในชุมชนที่มีคุณภาพและน่าสนใจมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและช่วยส่งเสริมตลาดให้มีสินค้าที่หลากหลายและมีร้านค้ามากขึ้น ส่วนความร่วมมือและความพร้อมเพียงของผู้ประกอบการร้านค้าในการมาค้าขายยังไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้ค้าเห็นว่าปริมาณนักท่องเที่ยวมีน้อยทำให้พ่อค้าแม่ค้าบางส่วนไม่มาทำการค้าขายอย่างต่อเนื่อง หรือบางรายเลิกขาย ทำให้ตลาดดูซบเซาไม่น่าสนใจในสายตานักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน กรรมการวัด ดังนี้

“ปัญหาที่พบคือยังขาดความร่วมมือกันของผู้ค้า แนวทางแก้ไขคือการจัดประชุมขอความร่วมมือ ชี้แจงผลได้ผลเสียที่จะเกิด ซึ่งก็มีเพียงบางส่วน ที่เลิกไปก็ต้องหารายใหม่เข้ามาเพิ่มเติม และต้องระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการท่องเที่ยวต่อไป” (นายมนตรี สงวนจิน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสัมปทวน, 23 กันยายน 2554)

“ด้านปัญหาอุปสรรคจะเป็นเรื่องของการค้าขาย พ่อค้าแม่ค้าไม่อดทน พนักงานท่องเที่ยวน้อยก็หยุดขายไปบ้าง ทำให้ตลาดดูไม่น่าเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากมาแล้วร้านค้าน้อยไม่น่าสนใจ การแก้ไขต้องสร้างจิตสำนึกความร่วมมือร่วมใจที่จะค้าขาย” (นายประพันธ์ หนูเชื้อเวียง กำนันตำบลสัมปทวน, 3 ตุลาคม 2554)

“อีกอย่างคือแม่ค้าไม่มาขายต่อเนื่อง เห็นนักท่องเที่ยวน้อยก็หยุดขาย การแก้ไขคือขอความร่วมมือจากผู้ค้าและคนในชุมชนให้มาช่วยกันค้าขายเพื่อจะได้ดูดีในสายตานักท่องเที่ยว” (นายพินิต จำปาเวียง กรรมการวัดและรองผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“ปัญหาคือเรื่องการค้าขาย แม่ค้าพ่อค้ามีน้อย คนมาเที่ยวก็หยุดกันไป ต้องชักชวนคนในชุมชนให้นำสินค้าที่ตนมีมาขายกันให้มากขึ้น” (นายสนั่น สาลีเวียง กรรมการวัด, 18 กันยายน 2554)

นอกจากนี้ ชาวบ้านในชุมชนและผู้ประกอบร้านค้าต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพราะชุมชนมีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของชุมชน ซึ่งผู้บริหารตลาดน้ำก็มีความเห็นเช่นเดียวกันเพื่อการพัฒนาตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้ยั่งยืนสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกรรมการวัด ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ดังนี้

“นโยบายในการพัฒนาคือชักชวนคนในพื้นที่เข้ามาค้าขาย ร่วมกันจัดการ เพื่อสร้างรายได้และความยั่งยืนของตลาด และจะได้ดูดีในสายตานักท่องเที่ยว” (นายพินิต จำปาเวียง กรรมการวัดและรองผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง, 18 กันยายน 2554)

“ควรจะมีส่วนร่วมอย่างมาก เพราะชุมชนจะได้รับรู้ปัญหาและช่วยกันแก้ปัญหา ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน” (นายทวีศิลป์ สุทธิพงษ์ นักศึกษา ชาวบ้านหมู่ 2 ต.สัมปทวน)

“มีของอะไรก็อยากให้ช่วยกันเอาไปขายช่วยให้ตลาดคูมีร้านค้าเยอะๆ ทำให้คนที่มาเที่ยวสนใจมาเที่ยวอีกเพราะมีสินค้าของชุมชนให้ซื้อหากัน” (นายจร น้อยอำไพ ชาวบ้านหมู่ 1 ต.สัมปทวน)

“ร้านค้าควรเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เสนอความคิดเห็น มีความรับผิดชอบร่วมกัน เช่นการพัฒนาร้านค้าให้เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน การจัดระเบียบสถานที่ เรื่องความสะอาดบริเวณร้านค้า” (นางกวิตา ภัทรขจรชัย , แม่ค้าขายน้ำพริกและของหวาน)

“ควรอย่างยิ่ง โดยควรมีการประชุมและขอความร่วมมือและข้อเสนอแนะ แนวทาง ความคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อสร้างจุดเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว” (นางสาวปรียาภา เล้าทวีทรัพย์, แม่ค้าขายของเบ็ดเตล็ด)

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยการสัมภาษณ์ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเกิดขึ้นจากการริเริ่มของพระครูโสภณสาธุการ เพื่อให้ชาวบ้านมีงานทำมีรายได้ วัด องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้านร่วมมือกันในการดูแลและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงนโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตคือการนำเยาวชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยจัดอบรมเป็นหลักสูตรน้อย หมอนวด แพนโบราณจิว การแสดงทำขนมไทย และหัตถกรรมจักสาน เป็นต้น ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยจะมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ท่องเที่ยวและการสนับสนุนจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการจัดคนช่วยสอดส่องดูแลอีกทางหนึ่ง ในส่วนของชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการนำผลิตผลของตนไปจำหน่าย รวมถึงเสนอแนะให้เพิ่มจำนวนร้านค้าและการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ในส่วนของผู้ประกอบการเห็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ต้องการมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม และเสนอให้จัดหาผู้ประกอบการร้านค้ารายใหม่ที่ขายสินค้าแตกต่างออกไปเดิมที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจเพิ่มเติมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยการใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม จำนวน 384 ราย และใช้สูตรสำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G Cochran ที่ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ขอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดกลางคูเวียง ผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงที่ถือเป็นจุดเด่นและใช้เป็นกิจกรรมหลักเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและลูกนิมิตใหญ่ที่สุด เป็นการบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ นักท่องเที่ยวมาวัดกลางคูเวียงแห่งนี้สามารถปิดทองลูกนิมิตได้ครบ 9 วัด และการปิดทองเบ็ยกั๊กที่ใหญ่ที่สุด สร้างเพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้จักเบ็ยกั๊ก และเป็นเครื่องรางของขลังที่มีชื่อเสียงอย่างหนึ่งในอำเภอนครชัยศรีและจังหวัดนครปฐม การบริการยาสมุนไพรไทยเป็นการบริการฟรี ด้วยามีหลายตำรับสำหรับรักษาโรคต่างๆและยาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงมีชื่อเสียงมาช้านาน กิจกรรมการให้อาหารปลาบริเวณแพริมแม่น้ำได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นอย่างดี เนื่องจากปลาจำนวนมากและมีขนาดใหญ่ กิจกรรมการนวดแผนไทยมีผู้ใช้บริการพอสมควร แต่ควรปรับปรุงสถานที่ให้สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย และหม้อยาใหญ่ สัญลักษณ์ของวัดกลางคูเวียงแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรของชุมชนและใช้เป็นที่อบสมุนไพรในบางครั้ง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอื่นๆที่น่าสนใจ ได้แก่ การทำบุญรูปแบบต่างๆ เช่น การปิดทองไหว้พระพุทธรูปและรูปเคารพเหล่าพระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ การทำบุญสังฆทาน การปิดทองพระประจำวันเกิด การสะเดาะเคราะห์ การบริจาคซื้อโลงศพ การซื้อที่ดิน การซื้อกระเบื้องมุงหลังคา การเลี้ยงเซียมซี การดักบาตรสดางค์ การโยนเหรียญเสี่ยงทายดวง เป็นต้น ด้านการเช่าวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง เช่น เบ็ยกั๊ก เหรียญพระ นางกวัก และนกคุ้ม เป็นต้น ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวพอสมควร ด้านการบริการเครื่องสักการะบูชา เช่น รูปเทียน ดอกไม้ วัสดุสำหรับใช้ในการปิดทองลูกนิมิต ได้ถูกจัดเตรียมไว้พร้อมเพรียงสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ด้านการเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญขึ้นทางวัดมิได้กำหนดราคาค่าใช้จ่ายในการทำบุญแต่ละรูปแบบแต่อย่างใดขึ้นอยู่กับความศรัทธาของผู้มาทำบุญ และด้านกิจกรรมการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีหุบชะงักกลางเนื่องจากขาดทุนจึงบริการได้ไม่เต็มที่ และให้บริการเฉพาะเช่าหม้อยาเท่านั้น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง พบว่า การบริการอาหารและเครื่องดื่มมีให้บริการทั้งบนบก และอยู่บนแพ โดยร้านขายอาหารหลักจะให้บริการอยู่บนแพริมน้ำ ร้านขายของกินทั่วไปและร้านขายสินค้าประเภทอื่นจะอยู่ในชุมชนที่สร้างยาวตามแนวริ้วของวัดริมฝั่งแม่น้ำและบริเวณสถานที่ทำบุญมีบริการเครื่องดื่มสมุนไพรฟรีแก่นักท่องเที่ยวด้วย ด้านสถานที่พักผ่อน

ของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ที่นั่งพักและสวนหย่อม ที่นั่งพักเป็นที่นั่งแบบชุดม้านั่งตั้งอยู่บริเวณสถานที่ทำบุญและลานจอดรถใกล้ตลาดน้ำ ชุมนไม้ และศาลาไม้ ตั้งอยู่บริเวณตลาดน้ำและตามแนวทางเดินระหว่างสถานที่ทำบุญและตลาดน้ำ ชุมนไม้บางจุดชำรุดเสียหายควรเร่งซ่อมแซมเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สวนหย่อมมีไม้ดอกไม้ประดับและรูปปั้นสัตว์นานาชนิดซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาชมและเก็บภาพตามอัธยาศัย ด้านป้ายบอกทางเข้าถึงมีทั้งในถนนสายหลักและสายรอง แต่ไม่มีบริเวณทางแยกที่สำคัญ บางป้ายไม่ชัดเจนและแสดงไม่ถูกต้อง ส่วนป้ายบอกทางไปยังจุดต่างๆภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเป็นระยะ ส่วนใหญ่ชัดเจน ด้านป้ายเตือนจุดอันตราย ในบริเวณแพมีน้อยและไม่มีในจุดที่สำคัญ เช่น จุดขึ้นลงเรือซึ่งไม่มีแนวรั้วหรือประตูกั้น ด้านลานจอดรถภายในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีลานจอดรถ 3 แห่ง อยู่ใกล้กับวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังใหม่ 2 แห่งลักษณะพื้นผิวเป็นหินละเอียดไม่มีหลุมบ่อ และใกล้ตลาดน้ำอีก 1 แห่งที่พื้นผิวแบบคอนกรีต มีเจ้าหน้าที่คอยจัดระเบียบและมีความสะดวกสบายต่อการเข้าออก

ด้านห้องน้ำห้องสุขา ให้บริการฟรี มี 2 แห่ง คือ บริเวณหลังศาลาการเปรียญซึ่งไม่สะอาดนักและคับแคบ และบริเวณตลาดน้ำซึ่งห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงอยู่ในอาคารหลังเดียวกันการแบ่งสัดส่วนไม่ชัดเจน มีผู้รับบริจาคสำหรับผู้ต้องการทำบุญค่าน้ำค่าไฟ มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเป็นระยะ จำนวนห้องน้ำห้องสุขาไม่เพียงพอในบางช่วง ด้านระบบการสื่อสารสาธารณะในพื้นที่ยังมีไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ บริเวณตลาดน้ำและสถานที่ทำบุญมีเพียงแห่งละ 1 ตู้เท่านั้น ด้านการบริการนักท่องเที่ยวมีเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับและดูแลอย่างดี มีโฆษกประกาศแนะนำและให้ความช่วยเหลือทั้งบริเวณตลาดน้ำและในพื้นที่ประกอบกิจกรรมการทำบุญ เจ้าหน้าที่ควรแต่งกายให้แตกต่างจากนักท่องเที่ยว และควรมีการแจกเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ด้านลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึงมีความสะดวกสบาย เป็นถนน 2 เลนราดด้วยยางแอสฟัลท์ ส่วนภายในเป็นพื้นคอนกรีตโดยส่วนใหญ่ และด้านรถสาธารณะที่เข้าถึงมี 2 ชนิดคือ รถจักรยานยนต์รับจ้างบริเวณปากทางเข้าและรถโดยสารประจำทางที่วิ่งระหว่างนครปฐมและดอนตูมสายเดียวเท่านั้น และการรอรถโดยสารต้องใช้เวลาานพอสมควร

ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ พบว่า โบสถ์และวิหาร ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน โบสถ์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2479 มีสภาพมั่นคงแข็งแรงดี มีการบูรณะอย่างต่อเนื่อง ทางวัดไม่เปิดโบสถ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมหรือสักการะสิ่งศักดิ์ภายใน เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมไปทำบุญบริเวณศาลาการเปรียญกัน วิหารประกอบด้วย วิหารพระประจำวันเกิด สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2536 วิหารนี้ถูกปิดไว้เพราะนักท่องเที่ยวไม่นิยมมาทำบุญในบริเวณนี้เช่นเดียวกับโบสถ์ วิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังเก่า ตั้งอยู่ด้านหลังวิหารพระประจำวันเกิด ไม่ปรากฏปีที่สร้าง สภาพของวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังเก่าทรุดโทรม ขาดการดูแลรักษา มีหญ้าขึ้นเต็มรอบบริเวณ เนื่องจาก

ระดับพื้นของวิหารอยู่ต่ำทำให้มีน้ำท่วมขังเกือบทุกปี จึงมีการสร้างวิหารสำหรับประดิษฐานหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ขึ้นทดแทน วิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ เป็นที่ประดิษฐานรูปปั้นหลวงพ่อกุญชรโตในปัจจุบัน ทางวัดเปิดให้คนทั่วไปได้ขึ้นไปสักการะหลวงพ่อกุญชรโตทุกวัน สภาพบนวิหารหลังใหม่ควรดูแลเรื่องความสะอาดเนื่องจากตามพื้นด้านบนเต็มไปด้วยมูลนกพิราบ ส่วนศาลาการเปรียญ โดยทั่วไปมีสภาพความมั่นคงแข็งแรงดี ได้ถูกศาลาใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อการทำบุญนานาชนิด เช่นการปิดทองลูกนิมิต การปิดทองเบ็ญแก้ใหญ่ การถวายสังฆทาน การตักบาตรสดางค์ เป็นต้น และมีสภาพคับแคบในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการกันมาก

โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชรโต เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัดกลางคูเวียงมาช้านาน ประดิษฐานอยู่ในวิหารหลวงพ่อกุญชรโตหลังใหม่ และรูปปั้นของเหล่าพระบูรพาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ เช่น หลวงปู่ทวด แห่งวัดช้างไห้ หลวงปู่บุญและหลวงปู่เพิ่ม แห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร ประดิษฐานอยู่ในบริเวณสถานที่ประกอบกิจกรรมการทำบุญ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ดังนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเป็นหญิง อายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน 5,000 ถึง 10,000 บาท ปัจจุบันอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อเที่ยวชมและพักผ่อน เป็นการเดินทางมาเที่ยวครั้งแรก ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทาง และใช้เวลาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงนาน 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ในภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ด้านสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถานและ โบราณวัตถุ ($\bar{x}=3.92$)
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.91$)
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง ($\bar{x}=3.56$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อของความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวในแต่ละด้านพบว่า

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ข้อที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทาน ($\bar{x}=4.22$)

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ สถานที่จอดรถ ($\bar{x}=3.83$)

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ พบว่า ข้อที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ความงดงาม และบรรยากาศความร่มรื่น ความเงียบสงบ ($\bar{x}=4.0$)

และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงข้อที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนาซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ข้อที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนาซึ่งมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำมีค่าคะแนนต่ำสุด ($\bar{x}=3.45$)

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง พบว่า ข้อที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนาซึ่งมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทาง ($\bar{x}=3.43$)

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ พบว่า ข้อที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนาซึ่งมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสะอาด และความปลอดภัย ($\bar{x}=3.8$)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเพื่อการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง มีดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม สิ่งที่นักท่องเที่ยวเสนอแนะได้แก่ การกระจายกิจกรรมการทำบุญไปยังบริเวณ โบสถ์ วิหาร เพื่อลดความแออัด การให้ข้อมูลและความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม การให้ความรู้ด้านสมุนไพรเพื่อความรู้และประโยชน์อย่างสมบูรณ์ และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆเพิ่มเติม เช่นการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและเอกลักษณ์ไทย เป็นต้น

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง ได้แก่ การเพิ่มจำนวนร้านค้า การดูแลคุณภาพของอาหารและเครื่องดื่ม การบริการของพ่อค้าแม่ค้า การเพิ่มจำนวนถังขยะ การดูแลเรื่องการจัดกรขยะโดยเฉพาะบริเวณแพอาหาร การจัดเก็บภาชนะที่ใช้แล้วอย่างเหมาะสม การแยกห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงให้ชัดเจน การเพิ่มและปรับปรุงป้ายต่างๆ เช่นป้ายเตือนจุดอันตรายบริเวณแพ และป้าย

บอกทางเข้าถึงตามจุดสำคัญ การจัดการบริการสาธารณะ การปรับปรุงที่นั่งพักผ่อนให้ดีและสวยงาม การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามมากขึ้น

3. ด้านอื่นๆที่นักท่องเที่ยวเสนอแนะ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงในทุกสื่อและต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดของวัดกลางคูเวียง และผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษารูปได้ว่า

3.1 ความเป็นมาของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จากการศึกษาสรุปได้ว่า พระครูโสภณสาธุการ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน เป็นผู้ก่อตั้งตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เมื่อปีพ.ศ.2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และให้คนไทยทำบุญเข้าวัดกันมากขึ้น สถานการณ์การท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์

3.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ว่า กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่โดดเด่นและน่าสนใจในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแก่ที่ใหญ่ที่สุด การให้อาหารปลาริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี หม้อยาใหญ่ที่สุดในโลก การนวดแผนไทยโบราณ การให้บริการยาสมุนไพรไทย ชาวบ้านมีการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เช่น การไปทำบุญ การซื้อสินค้า การนำผลผลิตของตนเข้าไปจำหน่าย สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและของดีพื้นบ้านของชุมชน สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านค้าที่ต้องการให้มีเวทีการแสดงศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง จากการศึกษาสรุปได้ว่า วัด เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันให้การสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง สำหรับแนวทางการพัฒนา คือ การจัดหาผู้ประกอบการร้านค้าเพิ่มเติม วัดจะเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และจัดหาเพิ่มเติมตามกำลังทรัพย์ของทางวัด การสนับสนุนจากกำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นการช่วยสอดส่องดูแลเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนและ

นักท่องเที่ยว การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลได้แก่ การติดตั้งกล้องวงจรปิดในอาคาร การติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะเพิ่มเติม การจัดทำแผ่นพับ การเพิ่มป้ายบอกทางและป้ายประชาสัมพันธ์ การของบประมาณจากจังหวัด และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมร่วมกับทางวัด ส่วนชาวบ้านและผู้ประกอบการร้านค้ามีการเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกัน

3.4 ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ จากการศึกษาสรุปได้ว่า โบราณสถานที่สำคัญ คือ วิหารหลวงปู่ครูบุญชูโต โบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อครูบุญชูโต อดีตเจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียงซึ่งเป็นที่นับถือมากที่สุดของคนในชุมชนและละแวกใกล้เคียง วัดมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลและพัฒนาสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุต่างๆภายในวัด ส่วนเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ จะรับผิดชอบในเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สินเป็นหลัก และการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อเพิ่มความปลอดภัยยิ่งขึ้น

3.5 ด้านอื่นๆ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความคิดเห็นด้านอื่นเพิ่มเติมที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นและแพร่หลาย การเข้าถึงสื่อต่างๆให้มากขึ้นอันจะทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายไปสู่นักท่องเที่ยวมากขึ้น และด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ชาวบ้านบางส่วนร่วมมือในการนำสินค้าเข้าไปจำหน่ายช่วยส่งเสริมตลาดให้มีสินค้าที่หลากหลายและมีร้านค้ามากขึ้น ส่วนความร่วมมือของผู้ประกอบการร้านค้าในการมาค้าขายยังไม่เพียงพอ พ่อค้าแม่ค้าบางส่วนไม่มาทำการค้าขายอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเห็นว่านักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันน้อย ทำให้ความนิยมจากนักท่องเที่ยวลดลง สุดท้ายชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือทุกฝ่ายควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพราะต่างร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายในการพัฒนาตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้ยั่งยืน

การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การอภิปรายผลการศึกษาสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง มีดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จากการสังเกตพบว่ามีกิจกรรมโดดเด่น เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงคือ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตใหญ่ที่สุด การปิดทองเบ็ญแจที่ใหญ่ที่สุด การให้อาหารปลาบริเวณแฟรมน้ำ และการบริการยาสมุนไพรไทย สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดและผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า และสอดคล้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงซึ่งมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก

กิจกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไขคือ การให้บริการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีซึ่งจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการวัดทำให้ทราบว่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมีปริมาณน้อย ทำให้ผู้มาใช้บริการล่องเรือมีปริมาณน้อยไปด้วย จึงประสบปัญหาขาดทุน อย่างไรก็ตาม หากนักท่องเที่ยวต้องการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ทางวัดก็ยินดีจัดให้บริการโดยนักท่องเที่ยวต้องเช่าเหมากล่าว ซึ่งค่าใช้จ่ายอาจสูงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเฉพาะครอบครัวหรือมาเป็นกลุ่มเล็ก สอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัยที่พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสังเกต มีเพียงกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวเท่านั้นที่เช่าเหมากล่าวล่องเรือ และสอดคล้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง โดยการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านนี้ และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวก็ต้องการให้มีการจัดล่องเรืออย่างสมบูรณ์แบบ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผู้ให้บริการอาจใช้เรือที่มีขนาดเล็กลง ปรับเส้นทางการเดินทางเรือให้สั้นลงหรือการขึ้นราคาค่าบริการพร้อมกับเพิ่มจุดแวะพักชมใหม่ๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า สถานที่จอดรถมีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเนื่องจากมีความกว้างขวางเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในขณะนี้ และหากจำนวนยานพาหนะของนักท่องเที่ยว

เพิ่มมากขึ้นทางวัดก็มีพื้นที่ว่างฝั่งตรงข้ามของถนนหน้าวัดที่สามารถใช้เป็นที่จอดรถได้ เพียงแต่นักท่องเที่ยวต้องเดินเข้ามาในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงไกลขึ้นเท่านั้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่า ลานจอดรถมีความกว้างขวางสะดวกสบายและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว และสอดคล้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องสถานที่จอดรถที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข จากการสังเกตของผู้วิจัยและพบว่า ได้แก่ จำนวนร้านค้าร้านอาหารยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ชุมไม้และศาลาไม้สำหรับนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมีบางจุดที่ชำรุดเสียหาย ป้ายเตือนอันตรายบริเวณแพไม้เพียงพอและขาดหายไป ในจุดที่สำคัญคือ จุดขึ้นลงเรือ การแยกส่วนห้องน้ำห้องสุขาสำหรับชายและหญิงยังไม่ชัดเจน ป้ายบอกทางภายนอกแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจนในบางจุดและขาดหายตามแยกที่สำคัญ รถโดยสารสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ สอดคล้องกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับปานกลางและสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการเพิ่มเครื่องโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีนโยบายในการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพิ่มเติม

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า สิ่งปลูกสร้างที่มีความเก่าแก่ภายในวัดกลางคูเวียง ได้แก่ โบสถ์ มีความเก่าแก่ในด้านการก่อสร้างอยู่ยาวนานพอสมควร เพราะมีอายุเกือบหนึ่งร้อยปี เห็นได้จากหลักฐานที่เขียนไว้บนหน้าบันของโบสถ์ว่า พ.ศ. 2479 ด้านโบราณวัตถุ สิ่งที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญคือ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชรชูโต อดีตเจ้าอาวาสในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนบริเวณนี้มาช้านาน สอดคล้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงสุดในจำนวน 3 ด้านของการศึกษาครั้งนี้

สิ่งที่ควรปรับปรุงและพัฒนาจากการสังเกตของผู้วิจัย ได้แก่ การใช้พื้นที่บริเวณโบสถ์วิหารพระประจำวันเกิด เนื่องจากบริเวณนี้ไม่ได้เปิดให้มีการเข้าไปทำบุญ ทำให้เสียโอกาสจากการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและยังส่งผลให้บรรยากาศการขึ้นไปสักการะและทำบุญบนวิหารหลวงพ่อกุญชรชูโตเงียบเหงาอีกด้วย ดังนั้นจึงสมควรเปิดใช้พื้นที่บริเวณโบสถ์และวิหารพระประจำวันเกิดเพื่อประโยชน์ให้มากขึ้น อีกทั้งโบสถ์และวิหารตั้งอยู่ไม่ไกลจากศาลาการเปรียญมากนักและอยู่ติดกับที่จอดรถ โดยอาจแบ่งกิจกรรมการทำบุญบางประเภท เช่น การถวายสังฆทาน การสะเคราะห์ให้มาจัดภายในโบสถ์ และการใส่บาตรพระประจำวันเกิดก็ย้ายมาจัดในวิหารพระประจำวันเกิด

กิจกรรมการทำบุญก็จะดูสูงขึ้นในสายตานักท่องเที่ยว เช่น การทำบุญถวายสังฆทานเพราะเป็นการประกอบพิธีในโบสถ์และต่อหน้าพระประธาน อีกทั้งจะช่วยลดความแออัดบริเวณศาลาการเปรียญได้อีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เสนอให้ควรกระจายกิจกรรมการทำบุญจากบริเวณศาลาการเปรียญไปยังบริเวณ โบสถ์และวิหารด้วยเช่นกัน

อีกประการได้แก่ การบูรณะปฏิสังขรณ์วิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังเก่า จากการสังเกตพบว่า สภาพของวิหารหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก ขาดการเหลียวแลเท่าที่ควร มีหญ้าขึ้นปกคลุมบริเวณโดยรอบ นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากวิหารหลังนี้ถูกสร้างมานานและมีความเก่าแก่ใกล้เคียงกับโบสถ์ วิหารหลังเก่านี้เคยเป็นที่ประดิษฐานรูปปั้นหลวงพ่อครูบุญชูโต แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ต่ำทำให้เกิดน้ำท่วมซ้ำซาก จึงมีการสร้างวิหารหลังใหม่เพื่อประดิษฐานรูปปั้นหลวงพ่อครูบุญชูโต วิหารหลังเก่าจึงถูกปล่อยปละละเลยขาดการดูแลรักษาเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าทางวัดควรหันมาเอาใจใส่โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมศิลปากร ในการปรับปรุงฟื้นฟูวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังเก่าซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มาพร้อมกับวัด ให้กลับมามีความสง่างามสมคุณค่าในอดีตและเป็นแหล่งศึกษาของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจตลอดไป

ประการสุดท้าย ได้แก่ ความสะอาดบนวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังใหม่ เพราะมีมุลนกพิราบกระจายอยู่โดยทั่วบริเวณ ซึ่งสร้างความน่ารังเกียจแก่ผู้พบเห็นและทำลายภาพพจน์ของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะอาดถือเป็นเรื่องสำคัญและเป็นหน้าตาของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวใดมีความสกปรกเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวแล้วก็จะไม่มาเที่ยวอีก และอาจบอกต่อกับคนใกล้ชิดหรือผู้อื่นที่อยากมาเที่ยว ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวนั้นแทบจะไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอีกเลย ดังนั้นทางวัดจึงควรจัดหาเจ้าหน้าที่คอยดูแลและทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา และหาวิธีไล่ไกลอย่างเหมาะสมให้พ้นจากบริเวณพื้นที่เพื่อเป็นการรักษาความสะอาดอย่างถาวรและทำให้ดูน่าขึ้นไปสักการะบูชาหลวงพ่อครูบุญชูโตสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัดอีกด้วย

ส่วนที่ 2 การอภิปรายผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาในแต่ละหัวข้อได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องก็ควรรักษาระดับมาตรฐานที่ดีนี้ไว้ และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอีกเพื่อความยั่งยืนในการท่องเที่ยว

จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ประเด็นที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม คือ การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี แม้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีจะอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาในส่วนนี้เพื่อความพร้อมและสมบูรณ์ในการท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการพักผ่อนเมื่อมาเที่ยว และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบการล่องเรือชมธรรมชาติและสนใจศึกษาวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ สอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในแบบสอบถามที่ต้องการให้มีการจัดล่องเรือแบบเต็มที

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง โดยรวมอยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในเรื่องสถานที่จอดรถสูงสุด รองลงมาได้แก่ ที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว และแม้ว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องที่นั่งพักผ่อนจะอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในแบบสอบถามความพึงพอใจ มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ที่นั่งพักผ่อนบางจุดชำรุดเสียหายจึงควรที่จะมีการแก้ไขซ่อมแซมอย่างเร่งด่วน เพื่อความปลอดภัยและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้นไปอีก

จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ ความสะดวกในการเดินทาง และร้านอาหาร ถึงแม้ว่าระดับความพึงพอใจของทั้ง 2 เรื่องจะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในรายข้อย่อย พบว่าเรื่องความสะดวกในการเดินทางมีข้อที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับปานกลางได้แก่ รถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่น และรถจักรยานยนต์รับจ้าง โดยสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีการเสนอให้จัดรถโดยสารขนาดเล็ก เช่น รถตู้ รถสองแถว ไว้บริการนักท่องเที่ยวเช่นกัน และเรื่องร้านอาหารมีข้อที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับปานกลางได้แก่ ความหลากหลายในประเภทของอาหาร และความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้ประกอบการร้านค้า และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เสนอให้มีการเพิ่มจำนวนร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพราะจะช่วยเพิ่มสีสันและดึงดูด

นักท่องเที่ยวมากขึ้น ความพึงพอใจในระดับปานกลางเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้เกิดการปรับปรุงและการพัฒนาในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องเหล่านี้อย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างความสะดวกสบายและความพึงพอใจสูงสุดแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว

3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คะแนนในทุกข้อคำถามมีค่าใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย ความงดงาม บรรยากาศร่มรื่น ความเงียบสงบ ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความเก่าแก่ ความมีชื่อเสียง ความสะอาด และความปลอดภัย โดยสอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัยในเรื่องความเก่าแก่ของโบสถ์และวิหารหลังเก่าที่เคยใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปปั้นหลวงพ่อกุญชุนุชุตซึ่งสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2479 สอดคล้องกับการบอกกล่าวและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในแบบสอบถามที่ให้ความเห็นไว้ว่าบริเวณพื้นที่มีความสงบร่มรื่นเย็นสบาย และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลเรื่องความมีชื่อเสียงว่า หลวงพ่อกุญชุนุชุตเป็นที่นับถือและรู้จักของคนในชุมชนและในพื้นที่ใกล้เคียง

จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สิ่งที่ควรปรับปรุงและพัฒนาได้แก่ ความสะอาด จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า บริเวณระเบียงด้านบนวิหารหลังใหม่ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อกุญชุนุชุตเต็มไปด้วยมูลของนกพิราบ สอดคล้องกับข้อคำถามเรื่องความสะอาดในบริเวณพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีคะแนนน้อยสุดในด้านนี้ และข้อเสนอแนะในแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวก็ต้องการให้ดูแลเรื่องการรักษาความสะอาดในพื้นที่เช่นกัน ดังนั้นทางวัดจึงควรจัดหาคนดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้ขึ้นไปเยี่ยมชมและสักการะบูชาหลวงพ่อกุญชุนุชุตบนวิหาร ส่วนข้อคำถามเรื่องความปลอดภัยที่มีคะแนนน้อยสุดในด้านนี้เช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากบริเวณโบสถ์และวิหารไม่ได้รับการส่งเสริมในการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการทำบุญ และบริเวณด้านหลังเป็นสวนสมุนไพรมีต้นไม้ปกคลุมเป็นจำนวนมาก บรรยากาศจึงดูเงียบเหงาและไม่ปลอดภัยในสายตา นักท่องเที่ยว ดังนั้นหากมีการย้ายกิจกรรมการทำบุญบางส่วนมาจัดบริเวณ โบสถ์และวิหารก็จะทำให้พื้นที่บริเวณนี้ดูมีชีวิตชีวาและดูอันตรายน้อยลงในสายตา นักท่องเที่ยว

4. การอภิปรายผลการศึกษาคำเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จากการศึกษาพบว่า

4.1 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเสนอแนะดังนี้

4.1.1 การกระจายกิจกรรมการทำบุญไปยังบริเวณโบสถ์และวิหาร สอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัย ที่พบว่า บริเวณศาลาการเปรียญมีการจัดกิจกรรมการทำบุญหลากหลายชนิด พื้นที่สำหรับการทำบุญแต่ละประเภทจึงมีจำกัด เมื่อถึงช่วงเวลา (ประมาณ 10 นาฬิกาถึง 13 นาฬิกา) ที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวและทำบุญเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการเบียดเสียดกัน เช่น การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การทำบุญสังฆทาน เป็นต้น

4.1.2 การให้ข้อมูลและความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีนโยบายอบรมเยาวชนเพื่อเป็นมัคคุเทศก์นำชม และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

4.1.3 การเพิ่มกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและเอกลักษณ์ไทย สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการร้านค้าที่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการแสดงโดยอาจเป็นการแสดงที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง นักท่องเที่ยวเสนอแนะดังนี้

4.2.1 การเพิ่มจำนวนร้านค้า เพื่อสร้างความหลากหลายและเอกลักษณ์ของตลาดน้ำ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้จัดการตลาดน้ำ ชาวบ้านและผู้ประกอบการ ที่เห็นควรให้เพิ่มจำนวนร้านค้า และทางตลาดน้ำก็มีการประกาศรับสมัครผู้ที่ต้องการเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงอยู่เสมอ

4.2.2 การแยกห้องน้ำ-ห้องสุขาชายและหญิงให้ชัดเจน สอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัยที่พบว่าห้องน้ำ-ห้องสุขาชายและหญิงอยู่ภายในอาคารหลังเดียวกันและสามารถเดินผ่านถึงกันได้โดยไม่มีเครื่องกั้น ทำให้ขาดความเป็นส่วนตัวในการใช้ห้องน้ำห้องสุขา และอาจไม่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง

4.2.3 การเพิ่มและปรับปรุงป้ายต่างๆให้ถูกต้องและชัดเจน เช่น ป้ายเตือนจุดอันตรายบริเวณแพ ป้ายบอกทางเข้าถึงตามแยกต่างๆ สอดคล้องกับการสังเกตที่พบว่า ป้ายเตือนจุดอันตรายบริเวณแพมีไม่ทั่วถึง ส่วนป้ายบอกทางภายนอกพบว่า ป้ายโฆษณาจากวัดอื่นบดบังป้ายบอกทางเข้า และป้ายบอกกระยะทางบางป้ายแสดงไม่ถูกต้องทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนขับรถเลยออกไปไกล

4.2.4 การปรับปรุงที่นั่งพักผ่อนให้มั่นคงและสวยงาม สอดคล้องกับการสังเกตที่พบว่าที่นั่งพักผ่อนบางจุดชำรุดและทรุดโทรม เช่น ชุมนั่งพักที่ตั้งระหว่างทางเดินตลาดน้ำกับห้องสุขา จึงสมควรที่ทางตลาดน้ำต้องเร่งรีบซ่อมแซมแก้ไขเพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและเพื่อความสวยงาม

4.2.5 การเพิ่มจำนวนถังขยะ และการดูแลเรื่องการจัดการขยะ โดยเฉพาะบริเวณแพ ถังขยะมีไม่เพียงพอทำให้มีขยะล้นออกมานอกถัง สอดคล้องกับการสังเกตที่พบว่า บริเวณแพมีนักท่องเที่ยวมาให้อาหารปลาอยู่ตลอดเวลาทำให้มีขยะจากถุงใส่อาหารปลาและขยะอื่นจากที่นักท่องเที่ยวนำมา รวมถึงขยะที่เกิดจากร้านขายอาหารบนแพ ทำให้จำนวนถังขยะไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ ทางตลาดน้ำจึงควรเพิ่มความถี่ในการจัดเก็บ หรือเพิ่มจำนวนถังขยะในจุดที่ไม่สามารถรองรับขยะได้เพียงพอ

4.3 ด้านอื่นๆที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงแก่นักท่องเที่ยว ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงในทุกสื่อและต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่บอกว่า การประชาสัมพันธ์ของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงไม่เพียงพอ ขาดความต่อเนื่อง และไม่ครอบคลุมทุกสื่ออีกด้วย

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องอื่นๆ ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามมากขึ้น การจัดบริการรถสาธารณะ การดูแลคุณภาพของอาหารและเครื่องดื่ม การบริการของพ่อค้าแม่ค้า การจัดเก็บภาชนะที่ใช้แล้วอย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แม้ข้อเสนอเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งนัก หรือไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกต และไม่มีในคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แต่ก็ล้วนเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และสะท้อนถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรรับไว้พิจารณาเพื่อการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้เกิดความยั่งยืน

ส่วนที่ 3 การอภิปรายผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ในองค์กรบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนรอบวัดกลางคูเวียง และผู้ประกอบการร้านค้า และจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆและการปรับปรุงกิจกรรมที่มีอยู่เดิมให้สมบูรณ์พร้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการร้านค้าส่วนใหญ่อยากให้

มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีก และนักท่องเที่ยวอยากให้มีการจัดบริการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ

1.2 การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตขององค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวนคือ การอบรมเยาวชนในพื้นที่เป็นมัคคุเทศก์น้อย

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง แนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่

2.1 การปรับปรุงร้านค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องความเพียงพอของจำนวนร้านอาหารและความหลากหลายในประเภทของร้านอาหารอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่อยากให้เพิ่มจำนวนร้านค้าเพื่อความหลากหลายของสินค้า ความน่าสนใจ และความมีสีสันในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

2.2 การปรับปรุงความสะดวกในการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อความสะดวกในการเดินทางมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านนี้ โดยเฉพาะในเรื่องรถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่นและรถจักรยานยนต์รับจ้างมีระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เสนอให้มีการจัดรถโดยสารมายังแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงไว้บริการนักท่องเที่ยว

2.3 การปรับปรุงด้านความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต้องการให้เพิ่มจำนวนถังขยะและเร่งจัดการถังขยะที่เต็มให้เร็วขึ้น

2.4 การปรับปรุงป้ายภายในและภายนอกแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวเสนอแนะให้เพิ่มป้ายเตือนในจุดที่เป็นอันตรายบนแพ และปรับปรุงความชัดเจนและความแม่นยำของป้ายบอกทางเข้าถึง รวมถึงการติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมตามแยกที่สำคัญต่างๆ

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ แนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่

3.1 การปรับปรุงความสะดวกบนวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า จากการสังเกตของผู้วิจัย พื้นที่เบียงทางเดินบนวิหารหลวงพ่อครูบุญชูโตหลังใหม่เต็มไปด้วยมูลของนกพิราบ และจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องความสะดวกที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดของด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ

3.2 การใช้ประโยชน์และความปลอดภัยบริเวณโบสถ์และวิหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการแบ่งการทำบุญบางประเภทไปยังบริเวณโบสถ์

และวิหาร เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ทำให้บริเวณดังกล่าวคูรีกรึกรึ้นไม่เปลี่ยวจนรู้สึกเป็นอันตราย และยังช่วยลดความแออัดบริเวณศาลาการเปรียญอีกด้วย

4. ด้านอื่นๆ แนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ต้องการให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงให้มากขึ้น มีการจัดทำแผ่นพับ และการเข้าถึงสื่อทุกรูปแบบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้น มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีวิทยากรทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสเป็นผู้ให้ข้อมูล และความรู้ต่างๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและเข้าใจในเรื่องศาสนา วิถีชีวิต ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน รวมทั้งก่อให้เกิดแนวคิดและคติสอนใจ มิใช่การมาเที่ยวชมเพื่อความรื่นรมย์เพียงอย่างเดียว

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจ ปรับปรุง จัดหาสิ่งก่อสร้างความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่แล้ว หรือขาดหายไป ให้พร้อมรับและเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ ควรทำนุบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์เชิงอนุรักษ์อย่างเต็มที่และเหมาะสม เพื่อให้คงอยู่กับชุมชนและการท่องเที่ยวตลอดไป

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้มีศักยภาพสูงสุดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว วัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายการจัดการร่วมกัน ทั้งจากภาครัฐ ภาคชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า และเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังจึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. วัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรณรงค์การดูแลรักษาความสะอาด และการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า และแม้แต่นักท่องเที่ยวในการดูแลเอาใจใส่สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าอันแสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. วัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและชัดเจนในสื่อทุกประเภท เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารออกไปเป็นวงกว้าง และเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหน้าใหม่

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นของการศึกษาในโอกาสต่อไป จึงขอเสนอแนะ ให้มีการศึกษาในเรื่องศักยภาพและความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เพื่อการปรับปรุงและการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาในเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมลพร อัสวมงคลสว่าง. “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

กรวรรณ สังขกร. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยวชุมชน. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

กฤษดา ชู่อภัย. “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.” การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

กฤษณี รื่นรมย์. การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด : สร้างองค์กรให้แตกต่างอย่างเหนือชั้น. กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547.

กรมศิลปากร. นานาสาระวัฒนธรรมไทย เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : หจก.บางกอกบล็อกล, 2548.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. 2549.

กองพุทธศาสนา. วัดพัฒนา'50. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท อัลซา จำกัด, 2544.

_____. แผนปฏิบัติการกิจกรรมการท่องเที่ยว รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : บริษัท คอร์แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด, 2547.

จุฑามาศ คงสวัสดิ์. “การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

จามะรี เชียงทอง. สังคมวิทยาการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2549.

ชนัญ วงษ์วิภาค. การจัดโครงการ: การให้ความรู้เชิงปฏิบัติการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

ชมรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมคอ. คู่มือ : เที่ยวถิ่นพุทธ. กรุงเทพฯ : ธรรมรักษ์การพิมพ์, 2549.

- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. การตลาดบริการ. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2547.
- ชูลิทธิ ชูชาติ. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2546.
- ชาติ ภิรมย์กุล. ชมวัด ชมกาแฟ. กรุงเทพฯ : มติชน, 2552.
- ณรงค์ เสียงประชา. วิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2544.
- ดุษฎี ชุมสาย. ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด,
2527.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. ก้าวต่อไป...การท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
ประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.
- ชนกฤต สังข์เฉย. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2550.
- ชนธรณ์ ศรีสวัสดิ์. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตคลองสาน
กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- นิตา ชัชกุล. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย, 2548.
- _____. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
2548.
- _____. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1
สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- พันธ์ทิพา ณ พัทลุง. โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยราชภัฏราช
นครินทร์, 2550.

- เพียงกานต์ นามวงศ์. “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552.
- ภาววิดา จินะวัฒน์. “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทย ต่อผลการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณชายหาดพัทยา จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2548.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ศาสนาทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชา ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- ยุพดี เสตพรรณ. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์, 2543.
- ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพและข้อจำกัดของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน.” วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2, 2549.
- ลักขมณัฏ์ บุญเรือง. การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร 2547.
- วันชพร จันทร์รักษา. “ปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.
- วรรณมา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- วันสาด ศรีสุวรรณ. “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- วิมล จิโรจพันธุ์. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, 2548.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า พรุ่งนี้, 2546.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). กระทรวงมหาดไทย, 2541.

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : บริษัท นวตสาร จำกัด, 2549.

สัมพันธ์ เตชะอริก. ศัพท์พัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม. หจก.ขอนแก่นการพิมพ์ จำกัด, ตุลาคม, 2547.

สิริผกา ทองจันทร์มูล. “ความพึงพอใจของผู้ประต่นต่อการให้บริการการประกันสังคม สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 4.” ภาคนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2551.

สิริอร วิชาวุธ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

สุดชีวัน นันทวัน ณ อุทยา. “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง.” การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

สุทิสรา เพียรเจริญทรัพย์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการการท่องเที่ยวผ่านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.” ปริญญานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมไทยและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2542.

สุริยะ เจียมประชาชนรากร. หนังสือหมวดวิชาชีพพื้นฐาน อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2549.

สุวัจณี พาแรงดิโอ. 50 สถานที่ท่องเที่ยวทั่วไทย. กรุงเทพฯ : เจ.บี.พับลิชชิง, พฤศจิกายน, 2548.

ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. “เอกสารประกอบการสัมมนาหัวหน้าอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ครั้งที่ 3 เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ.” วันที่ 23-25 สิงหาคม 2545.

ส่องบุญ ปักปิ่นเพชร. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่าเย้า (อัวเมี่ยน) กรณีศึกษา : บ้านห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.” การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรังสิต, 2551.

สำนักโบราณคดีกรมศิลปากร. โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดและศาสนสถานสำคัญ ในโครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. กรุงเทพฯ : สำนักโบราณคดี, 2550.

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2545.

อรณี แนนหนา. วัดประจำรัชกาล. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด, 2548.

อัญชลี สมใจ. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา : วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา.”วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้.” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

อุดม เขวกิวส์และคณะ. หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, 2548.

อุทิศ จีนิพนธ์สกุล. วิวัฒนาการเศรษฐกิจวัดไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2528.

อนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ. จิตวิทยาบริการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อุดลพัฒน์กิจ, 2550.

อานนท์ อาภาภิรม. มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2515.

ภาษาต่างประเทศ

Gail Dexter Lord. The Power of Cultural Tourism Keynote Presentation. Wisconsin Heritage Tourism Conference Lac du Flambeau, Wisconsin, 1999.

Wisconsin Heritage Tourism Program. The Power of Cultural Tourism Keynote Presentation. Wisconsin Heritage Tourism Conference Lac du Flambeau, Wisconsin, 1999.

Wolman, Benjamin B. Dictionary of Behavioral Science. New York : Van Nostrand Reinhold, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบนำสัมภาษณ์สำหรับเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

แบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และผู้จัดการตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

วันที่ให้สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

อายุ..... ปี อาชีพ.....

ตำแหน่งภายในวัด..... ระยะเวลาในตำแหน่ง.....

1. ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงก่อตั้งขึ้นเมื่อใด วัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และวัฒนธรรมคืออะไร ใครเป็นผู้ริเริ่ม
2. สถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีลักษณะเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นหรือไม่ อย่างไร
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่ท่านคิดว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นจุดเด่นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวคืออะไร เพราะเหตุใด
5. ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านคิดว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร มีแนวทางในการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
7. โบราณสถาน โบราณวัตถุของวัดมีอะไรบ้าง และมีลักษณะเด่นอย่างไร
8. ท่านคิดว่าสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถานและโบราณวัตถุภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นหรือแตกต่างจากที่อื่นหรือไม่ อย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
9. ท่านมีนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในอนาคตอย่างไร
10. ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงคืออะไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

ภาคผนวก ข

แบบนำสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

แบบนำสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

วันที่ให้สัมภาษณ์

ชื่อ – นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

สังกัดหน่วยงาน.....

ตำแหน่งในหน่วยงานของท่าน.....

ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง

1. สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบเป็นอย่างไร
2. ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในพื้นที่รับผิดชอบของท่านคืออะไร เป็นอย่างไร และมีแนวทางในการส่งเสริมอย่างไร
3. ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์สาธารณะ ที่นั่งพักผ่อน ห้องสุขา เป็นต้น เป็นอย่างไร มีนโยบายในการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน ความสะดวกในการเดินทาง เป็นต้น เป็นอย่างไร และมีนโยบายในการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านมีนโยบายที่จะสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการดูแลรักษาและพัฒนาโบราณสถาน และโบราณวัตถุภายในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านมีนโยบายและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่รับผิดชอบของท่านอย่างไร และผลที่คาดว่าจะได้รับเป็นอย่างไร
7. ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมคืออะไร และมีแนวทางที่จะแก้ไขอย่างไร
8. มีการสนับสนุนจากหน่วยงานของท่านต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงเพื่อความยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ค

แบบนำสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ-สกุล.....
2. เพศ..... อายุ..... สถานภาพ.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพ.....
5. สถานะในครอบครัว.....
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่มีการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ท่านอาศัยอยู่
2. ท่านคิดว่าชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านมีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร ในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
5. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง มีผลกระทบต่อชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่อย่างไร
 - ด้านเศรษฐกิจ
 - ด้านสังคม
 - ด้านสิ่งแวดล้อม
6. ท่านคิดว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในปัจจุบันเป็นอย่างไร
7. ท่านคิดว่าอะไรเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
8. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงอย่างไร

ภาคผนวก ง

แบบนำสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

แบบนำสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ – สกุล.....
2. เพศ อายุ ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพอื่น
6. ประเภทสินค้าที่ขายในปัจจุบัน.....
7. ระยะเวลาที่ประกอบกิจการในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

1. สินค้าที่ท่านนำมาจำหน่ายคืออะไร และมาจากแหล่งผลิตใด
2. ท่านคิดว่าสินค้าที่ท่านจำหน่ายมีจุดเด่นอะไร และควรมีการปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีส่วนช่วยส่งเสริมธุรกิจของท่านหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าจุดเด่นที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีอะไรบ้าง เพราะอะไร
5. ปัญหาหรืออุปสรรคของการประกอบธุรกิจของท่านในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงคืออะไร
6. ท่านคิดว่าผู้ประกอบการร้านค้าควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงหรือไม่ ระดับไหน อย่างไร
7. ท่านคิดว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงในปัจจุบันเป็นอย่างไร ทำไมท่านจึงคิดเช่นนั้น
8. สิ่งที่ท่านอยากเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงคืออะไร

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว
ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

แบบสอบถามประกอบวิทยานิพนธ์เรื่อง
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต. สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ของ นายโสภณ สุขสำอางค์ นักศึกษาปริญญาโทสาขาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ผู้วิจัยขอความกรุณาและความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วน สมบูรณ์และตรงตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจในของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

โสภณ สุขสำอางค์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือกรอกข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ	() ชาย	() หญิง
2. อายุ	() น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	() 21 – 30 ปี
	() 31 - 40 ปี	() 41 - 50 ปี
	() 51-60 ปี	() 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย
 () ปวช./ปวส./อนุปริญญา ()ปริญญาตรีและสูงกว่า
4. อาชีพ () นักเรียน/นักศึกษา () พนักงานบริษัทเอกชน
 () กิจการส่วนตัว () ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 () รับจ้าง () เกษียณ/ว่างงาน
 () เกษตรกร () อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. รายได้ต่อเดือน () ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,000 – 10,000 บาท
 () 10,001 – 15,000 บาท () 15,001 – 20,000 บาท
 () 20,001 – 30,000 บาท () มากกว่า 30,000 บาท
6. ภูมิลำเนาที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน
 () นครปฐม () กรุงเทพมหานคร
 () อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว
 () เที่ยวชมและพักผ่อน () ทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ ไหว้พระ
 () เพื่อซื้อสินค้าภายในตลาดน้ำ () รับยาสมุนไพร
 () นวดแผนโบราณ () อื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงกี่ครั้ง
 () ครั้งแรก () 1 ครั้ง
 () 2 ครั้ง () 3 ครั้งขึ้นไป
9. ยานพาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทาง
 () ยานพาหนะส่วนตัว () ยานพาหนะรับจ้าง เช่น รถโดยสาร จักรยานยนต์รับจ้าง
 () รถนำเที่ยว () อื่นๆ(โปรดระบุ).....
10. ท่านใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงนานเท่าใด
 () น้อยกว่า 30 นาที () 30 นาที – 1 ชั่วโมง
 () มากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 1 ชั่วโมงครึ่ง
 () มากกว่า 1 ชั่วโมงครึ่งถึง 2 ชั่วโมง () มากกว่า 2 ชั่วโมง

ส่วนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ใน 3 ด้าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ท่านเห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม					
1)การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด					
2)การปิดทองลูกนิมิตที่ใหญ่ที่สุดในโลก					
3)การปิดทองเบ็ญแก้ที่ใหญ่ที่สุดในโลก					
4)ความหลากหลายของกิจกรรมทางศาสนา เช่น การถวายสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ การซื้อที่ดิน ตักบาตรสวดงค์ เป็นต้น					
5)การจัดบริการเครื่องไทยทาน เช่น ดอกไม้ รูปเทียน เครื่องสังฆทาน เป็นต้น					
6)การแจกหรือให้เข้าวัดอุ้มงคลและเครื่องรางของขลัง					
7)การเรียกรับการบริจาค					
8)การจัดการแสดงต่างๆ เช่น การประกวดร้องเพลง การแข่งขันชกมวยไทย เป็นต้น					
9)การบริการยาสมุนไพรไทย					
10)การนวดแผนโบราณ					
11)การล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำ					
12)ตลาดน้ำ เช่น ความหลากหลายของร้านค้า ความเหมาะสมของราคา ความสะอาด คุณภาพของสินค้าและบริการ เป็นต้น					
13)การให้อาหารปลาบริเวณแพและการให้อาหารเต่าในบ่อเลี้ยง					
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง					

2.1 ร้านอาหาร					
1)ความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร
2)ราคาอาหาร
3)คุณภาพและความสะอาดของอาหาร
4)รสชาติของอาหาร
5)ความหลากหลายในประเภทของร้านอาหาร
2.2 การบริการห้องสุขา					
1)ความเพียงพอของจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา
2)ความสะอาดของห้องน้ำ-ห้องสุขา
3)ความปลอดภัยของห้องน้ำ-ห้องสุขา
2.3 ความเพียงพอของที่นั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว
2.4 วิทยากรบรรยายหรือให้ข้อมูลภายในวัด
2.5 สถานที่จอดรถ					
1)ความเพียงพอของที่จอดรถ
2)ความสะดวกในการเข้า-ออก
3)ความปลอดภัย
4)การจัดระเบียบในการจอดรถ
2.6 ป้ายแนะนำจุดต่างๆ ภายในวัด					
1)ความชัดเจน
2)จำนวนของป้าย
3)ป้ายเตือนอันตรายบริเวณแพ
4)ป้ายบอกทางไปจุดต่างๆ
2.7 ความสะดวกในการเดินทาง					
1)รถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่น
2)รถจักรยานยนต์รับจ้าง
3)สภาพถนนและความปลอดภัย
4)ป้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
3. ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ					
1)ความงดงาม					

2)ความ โดดเด่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3)ความเก่าแก่					
4)ความมีชื่อเสียง					
5)ความสะอาด					
6)บรรยากาศความร่มรื่น ความเงียบสงบ					
7)ความปลอดภัย					

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของท่านเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ –สกุล
ที่อยู่

นาย โสภณ สุขสำอางค์
107 ถนนทวีวัฒนา แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม
จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10160

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2535

สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาและ
วรรณคดีอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต
สงขลา

พ.ศ. 2551

ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร